

sitä ennen liiton sihteerinä, oli hyvä toveri ja vuosien takainen työtoveri. Mutta Pekka antoi kuitenkin ymmärtää, että hän oli valmis jäämään sivuun, ja tämä hänen kantansa saatettiin toisen neuvottelevan osapuolen tietoon. Tämän jälkeen tuli toinen sihteeriehdokas, ja siitä olikin seurauksena, että liiton sihteerin valinta jouduttiin suorittamaan vaalilla. Tässä vaalissa minun takanani olleet voittivat selvästi.

Edustajakokouksen jälkeen v. 1956 luonnollisesti toimikunnassa oli jonkin aikaa varsin suurta epäluuloisuutta, kyräilyäkin suoraan sanoen. Tilanne ei parantunut, kun liittomme puheenjohtajan Antti Hietasen nimi esiintyi TTK-lehden otsikossa. Tästäkin asiasta käytiin ankara kiista liittotoimikunnassa. Päätökseksi tuli, että liiton toimihenkilöt voivat osallistua ryhmätoimintaan vain yksityishenkilöinä. Jo ennen tätä päätöstä Hietanen oli ilmoittanut, että hänen nimensä oli ehdottomasti pyyhittävä TTK-lehdestä pois, ja niin myös tapahtui. Tilanne rauhoittui huomattavasti, ja vuoden 1957 syksyllä pidetyssä liittoneuvoston kokouksessa asioita puntaroitiin ja puitiin kymmenkunta tuntia ja loppujen lopuksi päästiin täysin yksimieliseen päätöslauselmaan, jossa todettiin, että Sosialidemokratista Nuorisoliittoa ei ole kytketty kummankaan riitelevän osapuolen toimintaan ja että vastaisuudessa liiton toimitsijoita kehoitetaan välttämään toimenpiteitä, jotka voitaisiin tulkita jommankumman riitelevän osapuolen hyväksi.

Luonnollisesti olemme tämän jälkeen pysyneet, Hietanen, Kymen-salo ja kaikki muutkin meidän, jos nyt voi käyttää sellaista sanaa, ryhmäämme lukeutuvat, erossa junttatoiminnasta, jos tätäkin sanaa satutaan käyttämään. Ja me uskoimme vielä viime syksynä ja vielä myöhemmin talvellaan siihen, että me pääsisimme melkoisen suuren yksimielisyyden vallitessa edustajakokoukseen. Tämä käsitys vahvistui entisestäänkin sen jälkeen, kun minun laatimani, mutta yhdessä Hieta-

sen kanssa suunniteltu alustus Sosialidemokraattisen Nuorisoliiton asemasta ja tehtävistä nykyajan yhteiskunnassa hyväksyttiin liittotoimikunnassa - 13. päivänä maaliskuuta - täysin yksimielisesti, ilman pienintäkään vastalauseita.

Me olimme syksystä lähtien olleet myöskin yhteydessä sekä puoluetoimiston virkailijoiden että myös liittotoimikunnassa silloin mukana olleeseen toiseen ryhmään. Pyrkimyksemme oli keskustella asiat nimenomaan henkilövalintojen osalta niin valmiiksi kuin se suinkin oli mahdollista. Samoin tarkoituksenamme oli keskustella myöskin liiton poliittisesta linjasta, ts. siitä, mille kannalle nuorisoliike tässä nykyisessä puoluekiistassa asettuu. Keskustelut jätimme vähäisemmälle sen jälkeen, kun edustajakokousalustus liittotoimikunnassa oli yksimielisesti hyväksytty.

Valitettavasti emme kuitenkaan päässeet näissä keskusteluissa tulokseen. Ehkä me emme olleet ottaneet yhteyttä sopiviin henkilöihin, henkilöihin, joiden sanalla olisi ollut riittävä paino. Ja tilanne kärjistyi liiton piirissä 13. päivänä toukokuuta - luku 13 on muutenkin varsin onneton luku nuorisoliikkeemme historiassa: 13. päivä kesäkuuta suunnitellaan perustettavaksi uusi liitto ja liittokokouksemme oli 13. edustajakokous; todellakin onnettomuuden luku näyttää siis tämä 13 olevan sosialidemokraattisen nuorisoliikkeen historiassa - liittotoimikunnassa - en syytä siitä ketään, en kumpaakaan osapuolta - siinä määrin, että mistään ei enää pystytty yksimielisesti sopimaan. Tilanne jatkui edelleenkin samanlaisena, kun edustajakokousta silmällä pitäen valitut valtakirjantarkastajat kokoontuivat antamaan lausuntoansa edustajavaltuuksista. Tarkastajina mukana olleet Antti Hietanen ja Pekka Ylivuori esittivät, että valtakirjantarkastajat päättäisivät ensin, miten suhtaudutaan nukuneisiin osastoihin ja miten niihin valtakirjoihin, jotka ovat puutteelliset tai tulleet perille sääntöjen määräämän määräajan

jälkeen. Tästä ei kuitenkaan haluttu päättää, vaan haluttiin ensin käydä suoraan valtakirjojen tarkastukseen, myöhemmän esityksen mukaan valtakirjojen luetteloimiseen. Tämän jälkeen valtakirjantarkastajain kokous hajaantui. Valtakirjat jäivät tältä komitealta tarkastamatta. Pojat totesivat, että valtakirjantarkastajat eivät tämän jälkeen voineet enää kokoontua päätösvaltaisina, koska liittotoimikunta oli valtakirjantarkastajia valitessaan päättänyt, että valtakirjantarkastajain kokous on päätösvaltainen vain siinä tapauksessa, että vähintään kolme jäsentä neljästä on paikalla. Pojat näkivät, ettei heillä ollut mitään mahdollisuutta enää osallistua tähän työhön. Saurauksena oli yöllä pidetty uusi liittotoimikunnan kokous ja uusien valtakirjojen tarkastajien nimeäminen.

Tämä - ilman mitään kaunisteluja enempää kuin toisaalta syytöksiäkään - on käsitykseni tapahtumista, jotka johtivat niihin liittomme kannalta onnettomiin vaiheisiin, joissa nyt elämme. Me emme kuitenkaan ole liiton johdossa vieläkään menettäneet toivoamme. Emme usko, että sosialidemokraattinen nuorisoliike olisi jo hajallaan. Niinpä minä olen jo ottanut puoluesihteerin Pitsinkiin ja muihin puoluetoimiston virkailijoihin yhteyttä ilman, että olin saanut siihen keneltäkään valtuuksia. Tämä toimenpide on kuitenkin eilen illalla pidetyssä liittotoimikunnan kokouksessa yksimielisesti siunattu, niin kuin Hurrin lukemassa julkilausumassa mainitaan.

Me toivoisimmekin tässä vaiheessa, että voisimme edelleenkin rauhallisesti jatkaa keskusteluja, ei yksistään luonnollisestikaan puoluetoimiston virkailijoiden kesken, vaan myöskin niiden nuorten edustajain kesken, jotka Lahdessa edustajakokouksessa jäivät vähemmistöön, ja yhdessä pyrkiä löytämään sellaiset ratkaisut, ettei meidän olisi pakko kulkea kohti kahta sosialidemokraattista nuorisoliikettä. Sillä minä ja varmasti jokainen meistä tiedämme, että sosialidemokraattisten nuorisoliittojen lukumäärä ei suinkaan ratkaise tässä

maassa sosialidemokraattisen nuorisokasvatustyön tehokkuutta.

Olin ajatellut myöskin lukea pöytäkirjaan tämän meidän liittotoimikuntamme eileniltaisen kokouksen julkilausuman, mutta koska Hurri sen on jo tehnyt, niin voin sen jättää.

Toivoisin liittotoimikunnan antamin valtuuksin ja kehoituksin, että puolueuuevostossa maltettaisiin jättää tämä asia nimenomaan Nuorisoliiton ratkaistavaksi ja että puolueuuevosto myös tavallaan siunaisi puoluetoimiston virkailijoiden toimenpiteet, niin että he voisivat olla sovittavina tekijöinä myöhemmin kenties käytävissä neuvotteluissa. (Välihuuto: Neuvotteluja neuvottelujen jälkeen.)

Erkki K u o p p a l a : Me olemme täällä nyt kuulleet kumpaakin osapuolta. Tämän jälkeen voitaneen asian käsittelyä jatkaa. Puuttumatta Lahden tapahtumiin enää sen pitempään kajoaisin kuitenkin pariin seikkaan, jotka olivat oleellisesti vaikuttamassa siihen, että syntyi ns. Lahden henki.

Ensimmäinen oli se, että tälle Nuorisoliiton edustajakokoukselle oli esitetty sellainen työjärjestys, jossa ensimmäisenä kohdana oli: "Päätetään kokouksen laillisuudesta ja päätösvaltaisuudesta", ja vasta toisessa työjärjestyksen kohdassa todetaan, ketkä ovat päätösvaltaan oikeutetut tässä kokouksessa. Ne puheenvuorot, joita koskevat pyynnöt puheenjohtaja Hietanen pani takkinsa tasakuun, tarkoittivat juuri työjärjestyksen muuttamista sellaiseksi, että ensinnä olisi pitänyt saada käsitellä se, ketkä kokouksessa saavat käyttää päätäntävaltaa, ja sen jälkeen vasta ollut päätettävä siitä, onko kokous laillinen ja päätösvaltainen. Puheenjohtaja ei näitä puheenvuoroja antanut. Oli luonnollista, että tällaisten edellytysten vallitessa kokous ei voinut jatkua normaalilla tavalla.

Toinen seikka kävi selville kokouksen loppupuolella. Vastavallittuun liittotoimikuntaan valittiin eräänä edustajana muudan Voik-

kaalla asuva tyttö, joka, sen jälkeen kun hänet oli valittu liittotoimikuntaan, kysyttäessä ilmoitti, ettei hän kuulunut mihinkään osastoon ja että hän vasta tapahtuneen jälkeen harkitsee, tuleeko hän yleensä liittymään mihinkään liiton alaiseen osastoon. Näyttää siis siltä, että liittotoimikunnassa olisi vapaita paikkoja, jotka voitaisiin täyttää sellaisilla, jotka ovat liiton jäseninä. Kun Voionmaa-opiston järjestöopin opettajalta Nokelaiselta, joka oli eräs kokouksen puheenjohtajista, käytävillä tiedusteltiin, miten on mahdollista, että liittotoimikuntaan voidaan valita liittoon kuulumaton henkilö, hän ilmoitti, että se on täysin mahdollista. Onko sitten enää ihme, jos kokouksesta tuli se mikä tuli, kun alan opettajatkin edustavat tällaisia mielipiteitä: (Välihuuto: Oikea opettaja.) On valitettavaa, että kunnioitetun edesmenneen puolueveteraanin nimeä kantavassa opistossa on tuollaisia opettajia. Ainakin näin maallikkojärjen mukaan tuntuu luonnolliselta, että liittotoimikuntaan valittujen jäsenten sentään pitäisi olla jäseniä asianomaisessa liitossa.

Mitä sitten tulee koko tähän näytelmään, minusta toveri Hietanen Heimo Taskiselle antamansa tunnustuksen mukaan hyvin luonnehti asiain kulkua sanoessaan, että vielä 15 minuuttia ennen kokouksen alkua hän ei uskonut voivansa hoitaa asiaa, niin kuin hän sen sitten kuitenkin hoiti. Tämä on selvä osoitus siitä, että toimeksiantajat olivat jossakin muualla, ja minä ymmärrän hyvin Kymensalon ja Hietasen neuvotteluhulun. Sillä eivät ne toimeksiantajat itse hoida Nuorisoliiton kenttää.

No niin, tähän liittyy muutakin kuin vain se, että on ollut riitaisuuksia puolueemme piirissä ja yleensä sosialidemokraattisen työväenliikkeen piirissä. Viimeisten kolmen vuoden aikana Nuorisoliiton toiminta on valitettavasti ollut sellaista, että yhteydenpito kentälle on tapahtunut pääasiassa vain kiertokirjeiden välityksellä. Tulokoon mainituksi, että liiton nykyinen puheenjohtaja Kymen-

salo helmikuun 22. päivänä pidetyssä liittotoimikunnan kokouksessa ilmoitti, ettei hän ole mitään koskaan niin paljon katunut kuin siitä, että asettui sihteeriehdokkaaksi edellisessä liittokokouksessa. Haluaisin mielenkiinnolla kuulla, mitkä ovat olleet ne lisäedellytykset, joiden takia sama henkilö nyt on voinut ottaa vastaan vielä vastuullisemman tehtävän, ottaa johtaakseen tätä liittoa.

Nuoriso kaipaa toimintaa, se oli mielestäni vaikuttavin syy siihen reaktioon, joka Lahdessa syntyi. Nuoriso on mukana tässä kansanrintamaa vastaan käytävässä taistelussa, ja se on meille tavattoman suuri voimannäköisyys. Tähän saakka olemme joutuneet taistelua käymään pääasiassa vain puolueväen voimin, mutta nyt tästä syntyneestä Lahden hengestä on ollut seurauksena, että puolueväki on saanut rinnalleen aatteesta tietoisien sosialidemokraattisten nuorisoliittolaisjoukon. Tätä taustaa vasten katseltuna tulevaisuus ei suinkaan ole synkkä.

Tässä mielessä nuoriso odottaa, että vanhempi puolueväki antaisi nuorisolle muutakin kuin vain moraalista tukea.

Alpo T i i t i n e n : Kun Nuorisoliiton nykyinen kaapparikapteeni nimesi minut henkilökohtaisesti leikkiin mukaan mainitessaan, että olen ollut 10 vuotta mukana tukemassa hänen toimintaansa, niin katson asialliseksi huomauttaa, että olen ollut mukana Nuorisoliitossa jo 26 vuotta ja tänä aikana tukemassa hyvin monia ja monenlaisia toimihenkilöitä ja liittotoimikuntia. Minusta se alennustila, johon työväenliikkeemme on viime vuosien aikana joutunut, kuvasteleikse kaikkein selväpiirteisimmän ja oikeastaan myös kaikkein huolestuttavimmalla tavalla nimenomaan Nuorisoliiton piirissä. Sen nuorisoliittolaispolven nimissä, jota minä edustan, haluaisin nykyisille ns. nuorisojohtajillemme sanoa, että lopettakaa, hyvät miehet, tuollainen peli ja ruvetkaa kunnioittamaan rehellis-

syyden periaatetta toiminnassanne. Kymensalo astuu täällä puhujapönttöön sen jälkeen, kun hän vastuunalaisena toimihenkilönä on saanut kuulla mitä raskauttavimman syytöskirjelmän yksityiskohtaisesti todistettuna ja ilmoittaa, ettei hän tässä nyt sentään - syytä ketään. Ei syytä liittonsa jäsenenemmistöä, jonka oikeudet on törkeällä tavalla riistetty. Kyllä se jälkipolvi, veli Kymensalo, jota me olemme olleet kasvattamassa, on ollut paljon huonompaa kuin se polvi, jota täällä olevat Sulo Manninen ja Rafael Paasio aikoinaan kasvattivat.

Omasta puolestani, vanhana nuorisoliittolaisena, katsoisin voivani suositella Hurrin esittämää - tai puoluetoimikunnan esittämää - linjaa, niin ikävää kuin onkin, että se merkitsee kahden liiton synnyttämistä. Sentään haluaisin sanoa: kysymys on sittenkin vain yhdestä sosialidemokraattisesta nuorisoliitosta. Puolueväen täytyy ottaa tämä uusi liitto ja koko sosialidemokraattinen nuoriso lämpimiin suojiin ja huolehtia siitä, että niiden toiminta saa kaiken tarvittavan tuen. Nykytilanteen huomioonottaen ei esim. voida ajatella nykyisenlaista oloa, jolloin Nuorisoliitolla ei ole edes omaa lehteä. Minusta aivan ensimmäisiä tehtäviä on Nuorisoliiton oman äänenkannattajan aikaansaaminen, vaikkapa kuinkakin vaatimattomassa muodossa.

Rafael P a a s i o : Pyysin puheenvuoron nimenomaan sen vuoksi, että minun tehtäväkseni oli uskottu puoluetoimikunnan edustus Lahden kokouksessa, ja koska siis jouduin olemaan paikan päällä ja seuraamaan kokoustapahtumien kulkua. Esittäessäni puoluetoimikunnan tervehdyksen liittokokoukselle minulla oli aihetta - tietäen, mitä edellä oli tapahtunut - palauttaa muistiin nuorisoliikkeemme historiasta eräitä tapahtumasarjoja, jotka selvästi osoittivat, mikä kohdalokasta on, jos nuorisoliitto marssitetaan vastakohtaisuusasemaan puolueeseen nähden. Toivoin, että ne henkilöt, jotka olivat avainasemassa, nimenomaan liiton puheenjohtaja Hietanen ja sihteeri Ky-

mensalo, olisivat viime hetkessä palanneet oikeille linjoille ja saattaneet valtakirjojen tarkastuksen siihen järjestykseen, jossa sen olisi pitänyt tapahtua. Minusta se käytäntö, jolla asiat liittokokouksessa hoidettiin, oli surkea näytelmä. Sitä oli erityisesti se, että edustajaluettelo lyötiin kiinni syrjäyttämällä kaikki puheenvuoropyynnöt, jotka puheenjohtajalle oli tehty ja että sen jälkeen kun nuijaniskusarja oli päättynyt, lyhyesti vain todettiin, että asia oli loppuunkäsittely ja ettei siitä enää voida keskustella. Tapahtunut osoittaa, että oli toteutettu jokin suunnitelma siitä, millä tavalla tämä liittokokous hoidetaan piittamatta lainkaan siitä, keillä kokouksen enemmistö tosiasiallisesti tulisi olemaan. Totean, että Kymensalo sivuutti täällä puheenvuorossaan hyvin kevyesti Lahden kokouksen menon. Sen ymmärtää, koska kokouksen puolustamiseen löytyy kovin vähän kestäviä perusteita, jos ollenkaan. Kymensalo mainitsi, että ohjelmakysymyksistä liiton piirissä oli voitu olla yksimielisiä ja että tämän pitäisi osoittaa, että liitto on oikealla kannalla. Muistutan kuitenkin siitä, että vuoden 1919 liittokokouksessa, jossa kommunistit olivat enemmistönä, myös tehtiin päätöksiä, jotka sosialidemokraattiselta kannalta olivat hyväksyttäviä ja että silloin mentiin - tosin vähemmistönä - mukaan liittotoimikuntaankin. Jäseniksi siihen tulivat Ampuja ja Räisänen, mutta pian kävi selväksi, että päätökset ovat päätöksiä ja politiikka on politiikkaa. Liittotoimikunnan enemmistö harjoitti selvää kommunistista politiikkaa, mistä sitten johtuikin, että sosialidemokraattien oli nopeasti jätettävä paikkansa. Vetoaminen tehtyihin päätöksiin ei nytkään sano koko totuutta siitä, mikä liiton politiikka tulee olemaan. Sen vuoksi minusta täytyykin kohdistaa huomio siihen, kenenkä on vastuu. Nuijanvarressa oli liiton puheenjohtaja Hietanen. Hänellä oli ohjaket käsissään

ja hän saattoi menetellä niin kuin menetteli tai myös palauttaa asiat oikeaan järjestykseen. Toinen vastuunalainen henkilö on Kymensalo. Nämä kaksi hoitivat asian nimenomaan siihen malliin, kuin lehdissä on kerrottu, ottaen siten vastuun siitä, että sosialidemokraattinen nuorisoliike ajautui pussinperään, josta sen on vaikea päästä ulos.

Kun ajatellaan liiton tulevaisuutta ja sosialidemokraattisen nuorisoliikkeen yhtenäisyyttä, joka tietenkin on tärkeä asia, niin on selvää, että on olemassa yain yksi mahdollisuus palauttaa asiat vanhalle pohjalle, ja se on ymmärtääkseni se, että uusi liittokokous kutsutaan koolle, edustajaperusteet palautetaan sille pohjalle, jota tosiasiat olisivat vaatineet, ja liiton johto pannaan uudestaan, oikealla tavalla kokoon. Silloin on olemassa mahdollisuus, että uusi liitto jää syntymättä, tai jos se syntyy sitä ennen, että liitot voidaan yhdistää. Mitään muuta vaihtoehtoa ei ole olemassa. Minusta Kymensalon kannattaa viedä nämä terveiset liittotoimikuntaan, sillä kukaan ei voi enää näissä olosuhteissa uskoa mihinkään vakuutuksiin neuvotteluista. Minun henkilökohtainen käsitykseni on, että se uusi puolue, joka helatorstaina syntyi, pyrkii valjastamaan rinnallensa apujärjestöjä - ensin on nuorisoliikkeen vuoro, sen jälkeen naisliikkeen vuoro - ja että tämä tehdään väkipakolla, jollei siihen suostuta sovinnolla. Tällä tavalla yritetään nuorisoliike vetää peiliin mukaan. Kaikki puhe siitä, että Nuorisoliitto tämän toimenpiteen jälkeen voisi olla puolueriitaisuuksien ulkopuolella tai jokin irrallinen niin sanottu puolueeton järjestö, kaatuvat tähän tosiasiaan. Liiton nykyisellä johdolla ovat käsissään tarvittavat avaimet, jos se siis pyrkii johonkin sellaiseen, josta Kymensalo täällä puhui, niin sillä on nyt hetkensä palauttaa asia oikeaan järjestykseen. Kun tietää, millä tavalla edustajia Lahden kokoukseen haalittiin

osastoista, joita joko ei ollut ollenkaan olemassa tai jotka ovat levänneet jo vuosikausia hiljaisuudessa, niin ymmärtää, että takana on ollut laskelmallinen pyrkimys määrättyyn tulokseen, johon sitten myös päästiin. Mutta laskelmoitsijain täytyy olla valmiit myös korjaamaan työnsä hedelmät.

Mauno Lindholm: Vanha ystäväni ja nykyinenkin ystäväni Sulo Manninen tuossa juuri äsken sanoi, että älä provosoi häntä tänne pönttöön, mutta siitä huolimatta minä kuitenkin rohkenen kerrata lyhyen keskustelun, jonka kävimme mennessämme ruokailemaan. Minä sanoin, että emmekö me, vanhoina nuorisoliittolaisina, voisi puolestamme riidellä tästäkin kysymyksestä. Keskustelumme katkesi, mutta tarkoitin, että olisimme jatkaneet keskusteluumme siihen sävyyn, että eikö nyt ainakin Nuorisoliiton osalta voida löytää jotakin muuta pohjaa kuin se, jolle asiat nyt näyttävät menevän. Onko meillä aihetta olla nyt tässä, käyttäisin melkein sanontaa: liian yksipäisiä? Pitäisi viimeinkin löytää ainakin jonkinlainen yhteinen pohja, jolta päästäisiin eteenpäin, jotta ainakin puolue voitaisiin pitää yhtenäisenä. Minä tähtäisin tähän samaan myös Nuorisoliiton osalta. En tunne Lahden kokouksen tapahtumia ollenkaan, paitsi mitä tuli lehdistä vanhan nuoruudenrakkauden vuoksi tavallaan, jos niin sanoisi, seurattua, mutta kyllä minä rohkenisin olettaa, että siellä on vähän yhtäältä ja toisaaltakin "sattunut jotakin". Minusta tuntuu, ettei tämän kokouksen tehtävä ole pohtia, mitä siellä tehtiin ja mitä siellä ei tehty, vaan tämän kokouksen tehtävä olisi luoda pohja sille, ettei Nuorisoliiton repeäminen tapahtuisi. Kummankin puolen pitäisi antaa tässä asiassa periksi niin paljon, että löydetäisiin edes jonkinlainenkin yhteinen suunta.

Paasio sanoi, että pitäisi saada koolle uusi liittokokous. Minulla henkilökohtaisesti ei ole mitään tällaistaakaan järjestelyä

vastaan. Uusi liittokokouskin pitäisi olla mahdollinen, kummankin osapuolen tulisi sellaiseen taipua. Mutta jos me hyväksymme ne ponnet, joita kunnioitettava puoluetoimikunta ehdottaa, niin ristiriita vain syvenee ja riita jatkuu. Minä jättäisin asian puoluetoimikunnan viisaan harkinnan varaan, ja kun muutama viikko Lahden kokouksesta on kulunut, niin ehkä tilanne rauhoittuu ja jonkinlainen yhteinen pohja on löydettävissä. Minä näkisin tilanteen sellaisena, että parempi on jonkin verran riiteleväkin Nuorisoliitto, kuin että meillä olisi kaksi nuorisoliittoa, joista minun käsitykseni mukaan tulisi molemmista varsin heikkoja.

Minä ehdotankin, että puolueenuevosto kehoittaisi puoluetoimikuntaa pyrkimään sovitteluun Nuorisoliiton sisällä syntynyttä ristiriitaa niin, että liitto säilyy yhtenäisenä liittona.

Eero S a n t a l a : Täytyy sanoa, että ne tiedot, jotka jo Lahden kokouksen ensimmäisenä iltana radiosta kertoivat kokouksen kulusta, olivat kaikkea muuta kuin miellyttävää kuultavaa. Olisi olettanut ja uskonutkin, että tänä ristiriitojen aikana nuoriso, joka ennen kaikkea nojaa ihanteellisuuteen, olisi pystynyt omassa edustajakokouksessaan löytämään yhtenäisen tien. Kun valitettavasti näin on monien vaiheiden - ehkä ei aivan päivänvaloakaan kestävien vaiheiden - jälkeen päädytty siihen mutkalliseen tilanteeseen, joka meillä nyt on edessämme, olisi puolueenuevoston velvollisuutena pyrkiä toimimaan siten, että me pystyisimme palauttamaan Nuorisoliiton yhtenäisyyden. Ei ole pääasia, onko liiton johdossa Kymensalo, Hurri tai joku muu, vaan pääasia on, että Sosialidemokraattinen Nuorisoliitto toteuttaa omien päämääriensä ja demokratian mukaisia tavoitteita. Sen vuoksi minusta pitäisikin tänä päivänä ei suinkaan tehdä päätöstä uuden liiton synnyttämisestä, vaan siitä, että puoluetoimikunta pyrkisi yhdessä Nuorisoliiton edustajien kanssa etsimään tien,

jolla yhtenäinen pohja löydettäisiin, olkootpa ratkaisu ja menetelmä sitten ne, joita toveri Paasio täällä esitti, tai jokin muu sovitteluva tie. Pääasia on, että yhtenäisyys saataisiin palautetuksi.

Yhdyn Lindholmin esitykseen ja toivon, että puolueenuevosto voisi myöskin siihen yhtyä.

Täällä on useaan otteeseen korostettu jo sitä, että meidän Nuorisoliittomme potee verenvähyyttä ja toiminnan vähyyttä. Ja Nuoret Kotkat-järjestön kohdalta tilanne on suurin piirtein samalainen. Se kotkatoiminta, joka sotien jälkeen aloitettiin, on vuosi vuodelta heikentynyt. Tällä hetkellä on todella vilkasta kotkatoimintaa perin harvoilla paikkakunnilla. Valkeakoskella viimeksi pidetyt Etelä-Hämeen Nuorten Kotkain esitystaidon kilpailut esim. osoittivat, että vain kaksi paikkakuntaa pystyi lähettämään niihin kunnollisen edustuksen. Näin ollen meidän koko nuorisoliikkeemme kaipaisi tehostamista ja nostamista. Tehostuneeseen toimintaan ei kuitenkaan päästä sillä, että perustetaan uusia järjestöjä, vaan sillä, että tehostetaan jo olevien järjestöjen työtä ja pyritään niissä löytämään sovinnollinen ja yhtenäinen tie. (Välihuuto: Onkos sinulla ollut halua siihen?) Kyllä, ja on vieläkin! (Välihuuto: Määrätyin ehdoin?)

Aulis L e p p ä n e n : Tällaista koko puolueväkeä vavahduttavaa nuorisokeskustelua olisi pitänyt käydä jo aikaisemmin. Kun Kymensalo kytki Lahden kokouksen puolueen puolueriitaan, niin asetelma oli väärä. Nuorisoliittolaisittain katsellen asetelma oli se, että Lahdessa piti vaihtaa melkein paikallaan polkeva johto toiminnallisempaan johtoon. Tosiasiassa Lahdessa taisteltiin vain entisten johtajien leipäpaikoista, eikä mistään linjakysymyksestä. Tämä on kysymys, jota on pohdittu nuorisoliikkeessämme ainakin

vuodesta 1956 saakka. Kymensalo muistaa, yhtä hyvin kuin jokainen joka oli Nuorisoliiton piiriohjaajana kentällä, minkämoista arvo-
telua liiton toimiston toiminta sai kenttäväen taholta, ja eräänä
syynä esim. koko piiriohjaajaverkoston romuttamiseen oli käsitykse-
ni mukaan halu pitää asiat edes jotenkin liiton toimiston käsissä.

Täällä eräät kokousedustajat pyytävät nuorisoa hyväksymään vää-
ryyden, ja on ihmeellistä, että tämän vääryyden hyväksymispyyntö
esitetään Kymensalon suulla ja että sitä kannattaa henkilö, joka on
Tampereella ollut erään toimikunnan puheenjohtajana, kun vääryyttä
on tehty. On aivan turhaa käydä neuvotteluja tällaisista asi-
oista, koska nuoriso ei hyväksy vääryyttä, ei missään muodossa. Jo-
kainen liittotoimikunnan nykyinen jäsen ja liiton johtoportais-
sa oleva henkilö tuntee tämän omassatunnossaan. Hätä on suuri, mutta
pelurit ja pelaajat ja peli pakottavat vielä näkemäämme kaksinaa-
maisuuuteen tässä asiassa.

Väinö L e s k i n e n : Pyysin puheenvuoron lähinnä Lindhol-
min käyttämän puheenvuoron johdosta. Minun mielestäni on häpeämätön-
tä ja lapsellista hänen yrittää vuodesta toiseen tämän laatu-
yhteyksissä todistella, että hän "ei tiedä asiasta mitään", kun hä-
nellä kuitenkin aina on valmiina mielipide, että "annetaan sen, mi-
kä on tapahtunut, olla" - ja lähdetään eteenpäin siten, että ne, jot-
ka ovat aiheuttaneet sekaannuksen, nyt viimeksi Nuorisoliitossa, saa-
vat rauhassa jatkaa. Lindholmin pitäisi puoluepuoleiston jäsenenä ym-
märtää, että meidän päätehtävänä on pitää huolta siitä, että mil-
loin on tapahtunut virheitä, ^{heti} ne/tuoreeltaan oikaistaan. Tämä on eri-
tyisen tärkeätä Nuorisoliiton osalta, koska tätä liittoa on aina py-
ritty varjelemaan niin paljon kuin suinkin mahdollista. Täytyy ihail-
la sitä kärsivällisyyttä, jota kokouksen todellisen enemmistön muodos-
taneet Nuorisoliiton liittokokousedustajat ovat Lahdessa osoittaneet.

Ilmeisesti se on tulevaisuutta silmällä pitäen kaikesta huolimatta
ollut oikeaan osunutta sitkeyttä. He ovat venyneet sen takia, että
se joukko, joka kokouksessa oli edustamassa Nuorisoliiton eri pii-
rejä, saisi itsekohtaisesti oikean kuvan siitä, miten pitkälle voi-
daan väärien menettelytapojen käytössä mennä. Mielestäni Paasio on
ihan oikeassa siinä, etteivät toveri Hietanen ja toveri Kymensalo
itse asiassa toimi edes oman asiansa auttamiseksi eivätkä jonkin
pienen nuorisoliittolaisryhmän asiantuntijoina; heidät on valjas-
tettu suurempien vankkurien eteen, vankkurien, joiden todellisista
ohjaksienpitäjistä me voimme vain arvailla. Näiden pitää, niin kuin
Paasio myös totesi, saada Nuorisoliiton jäsenistö ja organisaatio
siirretyksi uudelle puolueelle, simoslais-skogilaiselle puolueel-
le. Sen jälkeen tulee Naisliiton vuoro, jollei sitä ennen jotakin
ratkaisevaa tapahdu.

Tapahtuneen jälkeen ei ole kysymys minkään uuden nuorisojär-
jestön perustamisesta. On kysymys sosialidemokraattisen työläis-
nuorisoliikkeen muodostamisesta sille pohjalle, jolle se on aikoi-
naan muodostettu, noudattamaan niitä periaatteita, jotka ovat ol-
leet sen kantavina periaatteina ennen sitä kautta, jona lipunkanta-
jina, ikävä kyllä, ovat olleet Kymensalo ja Hietanen.

Toivoisin puoluepuoleiston ymmärtävän, että tämä toimenpide
tulee ajankohtana, jolloinka puolue kipeämmin kuin ehkä pitkään
aikoihin tarvitsee ripeätä ja toimintakykyistä nuorisoliikettä.
On jo aika päästä puolueenkin vaikuttamaan työläisnuorison piirissä.
Tervehtisin erityisen suurella ilolla ripeän ja toimintakelpoisen
sosialidemokraattisen nuorisoliikkeen syntymistä sen vuoksi, että
sitä tietä myös ne nuoret ja nuorten asian edistäjät, jotka työ-
väen urheiluliikkeen piirissä ovat jo monta vuotta saaneet elää
häpeällisessä nöyryyden tilassa - puolueella ja nuorisoliikkeellä
kun ei ole ollut mahdollisuuksia heitä auttaa - edes tällä forumil-

la pääsisivät julkisesti ja voimakkaasti mukaan sosialidemokraattiseen työhön.

Paavo S i n k k a : Minä olen yksi niistä, jotka vilpittömästi yhtyvät siihen käsitykseen, että yhteinen pohja ja yhteisymmärrys sosialidemokraattisessa työväenliikkeessä pitäisi saavuttaa. Ei ole kysymys muutamien ryhmien arvovallasta. Ei ole kysymys muutamien henkilöiden arvovallasta. Kysymys on paljon enemmän. Nyt on kysymys Suomesta. Viime aikoina on poliittisessa elämässä, varsinkin meidän puolueemme piirissä, esiintynyt paljon puhetta siitä, että pitäisi neuvotella ja sopia ja sovittaa. Aivan oikein. Mutta kaiken pitää tapahtua rehellisesti asiallisista keskusteluista ja luottamuksellisesti, niin Nuorisoliiton piirissä kuin muuallakin. Nuorisjärjestöjen on käsitykseni mukaan oltava puoluetta auttavana ja tukevana elimenä. Muistan monia vaalitaisteluja, joissa tällainen yhteistyö onkin ollut kitkatonta. Näissä taisteluissa nuorison eri ryhmät ovat olleet mukana suorittamassa työtä innolla.

Minä lopetankin tämän vakavaan vetoamukseen, että meidän on nykyisen Nuorisoliiton piiriin saatava malttia ja ajattelua. Nuorisoliikkeen täytyy palata silloin, että se pystyisi yhteistyössä puolueen kanssa rakentamaan tähän maahan onnellisempaa tulevaisuutta myöskin työläisnuorisolle.

Niilo S a a v a l a i n e n : Minä kannatan puoluetoimikunnan esitystä, sellaisena kuin se on edustajille kirjallisena jaettu.

Keskustelu julistettiin päättyneeksi.

P u h e e n j o h t a j a : Meillä on puoluetoimikunnan ehdotusta vastassa Lindholmin tekemä ehdotus, että asiassa ei tehtäisi ratkaisevaa päätöstä, vaan että se jätettäisiin puoluetoimikunnan harkintaan ja puoluetoimikunta pyrkisi tekemään kaiken voitavansa, jotta riidassa saataisiin sovittelu aikaan. Tätä ehdotusta on

Santala kannattanut. Kun asian jatkuva käsittely riippuu siitä, jätetäänkö asia tämän keskustelun jälkeen puoluetoimikunnalle, vai sanooko puolueenvaltuusto omasta puolestaan jotakin, niin kai meidän täytyy ottaa selvälle, kuinka suuri kannatus Lindholmin vastaehdotuksella on.

Ehkä päästään vähemmällä, jos pyydän, että ne, jotka kannattavat Lindholmin ja Santalan ehdotusta, nostavat korttinsa. Olkaa hyvä, kortit ylös, jotka kannattavat Lindholmin ja Santalan ehdotusta.

Kun tämä oli tapahtunut, totesi

P u h e e n j o h t a j a : Ei riitä. Puolueenvaltuusto haluaa itse sanoa jotakin asiasta. Puoluetoimikunnan ehdotus on täällä luettu. Ehkä kuitenkin on käytännöllisintä, että menettelytapavaliokunta vielä saa ehdotuksen tutkiakseen ja tehdäksensä sen pohjalta oman ehdotuksensa. Ehdotan siis, että asia lähetettäisiin nyt menettelytapavaliokuntaan. Ollanko asiasta yksimielisiä?

Ehdotus valiokuntaan lähettämistä hyväksyttiin yksimielisesti.

Tilanne Sos.-dem. Naisliitossa

P u h e e n j o h t a j a : Jottei löyly loppuisi, täällä on toinenkin hiukan samansuuntainen juttu, naisia koskeva. Oli tarkoitus, että naiset käyttäisivät ensimmäisen puheenvuoron.

Alli L a h t i n e n (Kymen naispiiri) : Hyvät toverit! Ne kannanotot ja toimenpiteet, joihin seuraavassa puututaan, perustuvat toisaalta oman piirijärjestöni, Kymen läänin sosialidemokraattisen naispiirijärjestön piirikokouksen ja piiritoimikunnan yksimielisiin päätöksiin ja toisaalta niihin neuvotteluihin, joita 12 naispiirijärjestössä vastuunalaisilla paikoilla olevat sosialidemokraattiset naiset ovat käyneet asian selvittämiseksi.

Käsitellessään Sosialidemokraattista Naisliittoa koskevaa asiaa on tämän kokouksen syytä todeta, että suomalaisessa yhteiskunnassa jatkuvasti on kysymyksiä, jotka vaativat naisten erikoistoimenpiteitä, ja erikoisesti on syytä korostaa sitä, että naisten poliittinen valmentaminen vaatii erityisesti naisiin kohdistuvaa toimintaa. Siinä mielessä Sosialidemokraattinen Naisliitto valmentaessaan naisia poliittisesti tekee suuriarvoista työtä hankkiessaan tälle puolueelle sekä jäseniä että kannattajia.

Nykyistä tilannetta Sosialidemokraattisessa Naisliitossa tarkasteltaessa on siis muistettava, että liiton jäsenten päähuomio kohdistuu yleensä naisten omiin toimintamuotoihin ja erikoiskysymyksiin. Henkilökohtaisesti minusta on aina tuntunut siltä, että miesväki kernaasti hymyilee vanhalle tarinalle Tekla Hultinista eduskunnassa. Kerrottakoon se tässä kuitenkin. Hultinhan innostui jossakin yhteydessä esittämään toivomusponnen, että hirviä rauhoitettaessa säädetäisiin, ettei naarashirviä saisi ampua lainkaan, mihin koiranleuka Lagerlöv puheenvuorossaan huomautti, että "mikäli edustaja Hultinin tekemä ehdotus koskee nk. naisasiaa, niin minä pyydän kannattaa tehtyä ehdotusta". Tällainen rauhoittaminen on vastannut yleistä käsitystä meidän naisten keskuudessa myös vallinneiden puolueriitaisuuksien aikana, koska naiset eivät mielellään antaudu sitä laatua oleviin vaikeuksiin ja epämiellyttäviin kiistakysymyksiin. Naiset ovat puolueen jäseninä voineet välittömästi puolueen puitteissa vaikuttaa omien näkemystensä toteuttamiseksi.

Valitettavasti Naisliiton johtohenkilöt ovat käyttäneet tätä rauhoitusta väärin. Tulevaisuus-lehden, järjestökoneiston ja luottamushenkilöiden välityksellä on yritetty antaa se kuva, että Sos.-dem. Naisliitto on asettunut opposition käyttöön. Liiton vakinaista puheenjohtajaa lukuun ottamatta on liittotoimikunnan enemmistöryhmä siirtynyt kokonaisuudessaan opposition mukana puolueen ulkopuolelle. Näiden tapahtumien aiheuttamiin, perusjärjestöistä esitettyihin vas-

talauseisiin on liittotoimikunnassa suhtauduttu välinpitämättömästi. Samaan aikaan on ryhdytty toimenpiteisiin vallan säilyttämiseksi liittotoimikunnan nykyisen enemmistöryhmän käsissä myös syksyllä kokoontuvan liittokokouksen jälkeen ja tätä tavoitellen on astuttu sääntöjen rikkomisen ja laittomuuden tielle. Siksi on laillisuuden kannalla olevan jäsenistön puolesta ryhdytty toimenpiteisiin, joista puolueen neuvoston tietoon saatetaan seuraavaa:

Toukokuun 11. ja 12. p:nä 1959 lähettivät 12 eri naispiirin piiritoimikunnat Naisliiton liittotoimikunnalle kirjeen, jossa vaaditaan tarkoin yksilöityjen sääntöjenvastaisten toimenpiteiden ja päätösten korjaamista, jäsenluetteloiden viipymätöntä tarkastamista liittotoimikunnassa ja ilman mitään perusteluja kohtuuttoman korkeaksi määrätyn liittokokousveron ennakon selvittämistä. Tämä kirje on pari päivää sitten julkaistu sosialidemokraattisissa lehdissä. Näihin kirjeisiin ei määräpäivään mennessä saatu vastausta, eikä liittotoimikunta ole edes ottanut niitä käsiteltäväkseen. Tämän vuoksi on mainittujen 12 naispiiritoimikunnan pakko kehoittaa perusjärjestöjään eroamaan Sos.-dem. Naisliitosta siksi, kunnes laillinen tila liitossa on palautettu. Eroamispäätökset on tehtävä kiireellisesti, koska järjestöt muuten joutuvat suorittamaan monille aivan ylivoimaiseksi muodostuvan liittokokousveron ja suorittamaan tämän maksun jo etukäteen laittomaksi tiedetyn kokouksen rahoittamiseksi.

Sinä aikana, jona piirit tai perusjärjestöt ovat erossa Naisliitosta, piiritoimikunnat pystyvät hoitamaan sosialidemokraattisten naisten toiminnan organisoinnin alueellaan, niin kuin ne itse asiassa ovat jo parin viime vuoden aikana tehneetkin saamatta liittotoimikunnalta minkäänlaista toiminta-apua. Kun sos.-dem. naisliikettä kokonaisuudessaan koskevien kysymysten hoitaminen vaatii naispiirien yhteistoimintaa, on luonnollista, että naispiirien virallis-

ten edustajien on kokoonnuttava neuvottelemaan yhteisistä kysymyksistä. Nämä naispiiritoimikuntien valitsevat viralliset edustajat tulevat kokoonnuttuaan tarkoin seuraamaan tilanteen kehittymistä Naisliitossa ja pitämään jatkuvasti yhteyttä puolueen laillisiin elimiin pyrkien muutenkin kaikin tavoin kehittämään sos.-dem. naisten toimintaa.

Käytännöllisten asiain vuoksi on luonnollista, että tämä neuvottelemaan kokoontuva piiritoimikuntien edustajisto tulee asettamaan suppeamman työvaliokunnan käytännöllisten asioiden hoitamista varten. Puoluetoimikunta ja erityisesti sen naisjäsenet antanevat tukensa naispiirien työlle naisliikkeen jatkuvien toimintamahdollisuuksien kehittämiseksi ja parantamiseksi.

Asian käsittelyn pohjaksi puoluenevoston kokouksessa esitän lähinnä seuraavia toteamuksia:

Puoluenevosto toteaa, että sosialidemokraattisella naisliikkeellä on 60 vuoden ajan ollut puolueen rinnalla suuri merkitys suomalaista kansanvaltaa rakennettaessa ja työväenluokan oloja parannettaessa. Näin saavutettujen tulosten edellytyksenä on ollut sosialidemokraattisten periaatteiden kunnioittaminen ja sääntöjen noudattaminen kaikessa järjestötoiminnassa. Nyt on Sos.-dem. Naisliiton liittotoimikunnan enemmistöryhmän toimesta rikottu liiton omia sääntöjä muun muassa

1) pysyttämällä liiton vt. puheenjohtajina henkilöt, jotka sääntöjen mukaan eivät voi olla liiton jäseniä;

2) pitämällä liiton jäseninä Sos.-dem. Puolueen ulkopuolella olevia yhdistyksiä;

3) merkitsemällä liiton jäsenyyteen naisjaostoja sellaisista työväenyhdistyksistä, joissa naisjäsenten määrä ei ole riittävä sääntöjenmukaisen jaoston perustamiseen;

4) palauttamalla mielivaltaisesti jäsenverotilityksiä ja väit-

täen siten erotetuksi naisyhdistyksiä ja -jaostoja, joita liittotoimikunnassa ei edes ole todettu eronneiksi;

5) salaamalla yhdistyslain vastaisesti liittotoimikunnan jäseniltä liittotoimikunnan kokousten pöytäkirjoja.

Puoluenevosto pitää täysin aiheellisina Sos.-dem. Naisliiton jäsenistön suurta enemmistöä edustavien 12 naispiiritoimikunnan vaatimuksia edellä mainittujen laittomuuksien korjaamiseksi ja toteaa niiden käsittelemättä jättämisen osoittavan, että liittotoimikunnan neljän jäsenen tarkoituksena on ylläpitää laitonta tilaa jatkuvasti ja estää lokakuun 25. päivänä kokoontuvaksi määrättyssä liittokokouksessa jäsenten tahdonilmaisut, vaikka kuitenkin ovat valmiit tunnottomasti maksattamaan raskaan liittokokousveron kaikilla jäsenyhdistyksillään. Näin ollen ei naispiiritoimikunnille käytännössä jää muuta mahdollisuutta kuin ilmoittaa perusjärjestöilleen laittoman tilan edelleen jatkuvan ja kehoittaa näitä eroamaan Sos.-dem. Naisliitosta siksi, kunnes laittomuudet on poistettu. Käytännössä tämä merkitsee sitä, että sosialidemokraattisen naisliikkeen todellinen toiminta jatkuu ennallaan rakentuen perusjärjestöjen ja naispiirien aktiiviseen työhön ja vain laittomasti toiminut liiton johto jää syrjään. Puoluenevosto toteaa, että vastuunsa tuntevat naispiiritoimikunnat pystyvät entiseen tapaan, kuten tähänkin asti, hyvin hoitamaan toiminnan organisoinnin omilla alueillaan. Koko sosialidemokraattista naisliikettä koskevien kysymysten vuoksi on naispiirien yhteistyö tämän jälkeen entistä välttämättömympää. Puoluenevosto kehoittaa puoluetoimikuntaa antamaan täyden tukensa sille työlle, jota naispiirit, naisliikkeen perusjärjestöt ja puolueen naisjäsenet tekevät sosialidemokraattisen naisliikkeen toimintamahdollisuuksien turvaamiseksi ja edelleen kehittämiseksi. Jollei tilanteessa tapahdu nopeita selkenemisen merkkejä, puoluetoimikunnan on ryhdyttävä toimenpiteisiin sos.-dem. naispiiritoimi-

kuntien virallisten edustajien kutsumiseksi Helsinkiin käsittelemään sosialidemokraattisen naisliikkeen yhteisiä toimintakysymyksiä sekä suhtautumista Sos.-dem. Naisliittoon sinä aikana, jona nykyistä, muutamien puolueesta erotettujen naisten vastuulla olevaa laitonta tilaa ylläpidetään.

P u h e e n j o h t a j a : Puheenvuorossa on tietenkin lähdetty siitä, että Sos.-dem. Naisliitto on itsenäinen järjestö, joka omassa keskuudessaan päättää asiat, mutta että puolueella ja sen neuvostolla toisaalta on kaikki mahdollisuudet antaa tukensa tietyille päätöksille, joita naisten keskuudessa myöhemmin tullaan tekemään.

L e m p i L e h t o : Edellisen asian yhteydessä Nuorisoliiton kokouksesta käyty keskustelu oli kuin jonkinlainen kenraaliharjoitus tulevaa Naisliiton edustajakokousta varten. - Tällä toveri Lahtinen toi yksityiskohtaisesti esille Naisliiton liittotoimikunnan enemmistön rikkomuksia, joten en ryhdy niitä enää kertaamaan. Monissa liittotoimikunnan kokouksissa olemme panneet vastalauseemme tällaisia sääntörikkomuksia vastaan ja yrittäneet parhaamme mukaan saada niihin oikaisuja, mutta äänimäärin 4-3 on meidän esityksemme aina hylätty.

Tärkeintä tässä asiassa on kiinnittää huomiota liittokokouksen valmisteluihin ylimääräisen liittoveron osalta. Tämän veronhan liittotoimikunta on määrännyt 250 markaksi jäsentä kohti. Meidän ryhmämme taholta on pyydetty yksityiskohtaista selvitystä laskelmista, jotta todelliset liittokokousmenot saataisiin selville ja nähtäisiin, millä tavalla kustannukset käyvät yhteen tämän 250 markan ylimääräisen, etukäteen kannettavan liittoveron kanssa. Tämä ylimääräinen liittovero tuntuu tavattoman suurelta, sillä aikaisemmin se on aina ollut alle 100 markan. Mitään yksityiskohtaista selvitys-

tä liittokokousmenoista ei ole voitu saada. Liittohan joutuisi maksamaan viidensadan kokoukseen saapuvan edustajan matkakulut, ja ne on arvioitu 1.700.000 markaksi. Taloudenhoitajan liittotoimikunnan viimeisessä kokouksessa mainitsemat summat ovat kuitenkin kovasti liioiteltuja. Esim. aterian, jonka liittokokous tarjoaa 500 edustajalle, liiton toimitsijoille ja kutsuvieraille, on laskettu tulevan maksamaan kaikkiaan 220.000 markkaa. Kun ravintolassa tiedustelin, mikä nykyisin on lounaan hinta, niin minulle sanottiin, että se on 210 markkaa. Jokainen voi siitä todeta, että laskelmassa on noin sata prosenttia liioittelua. Salkkujen, jotka liittokokousedustajille jaetaan, on laskettu maksavan 120.000 markkaa. Olimmekin sitä mieltä, että voisihan nämä liittokokouspaperit jakaa kirjekuorissakin. No, monet muut menot, joita esitettiin, ovat hiukan samaan tyyliin arvioituja.

Kun olen ottanut tämän kysymyksen esille naispiireissä, niin kaikissa niissä, joissa olen käynyt, on yksimielisesti sanottu, että vero on aivan liian suuri ja että sillä aiotaan viedä liiton naisjärjestöt ja yhdistykset perikadon partaalle. On vielä huomattava, että tämä ylimääräinen vero on maksettava 15. päivään syyskuuta mennessä; jollei sitä ole siihen mennessä maksettu, ei myöskään voi päästä edustajakokoukseen.

Kun Lahtisen mainitsema naispiirien kirje oli esillä liittotoimikunnan kokouksessa, niin liittotoimikunnan enemmistö ei halunnut lainkaan paneutua esitettyihin kysymyksiin, vaan kieltäytyi antamasta vastausta ja perusteli menettelyään sillä, ettei liittotoimikunta ollut ennättänyt paneutua asiaan.

Kun Lahtisen mainitsemat 12 naispiiriä toimivat tekemiensä päätösten mukaisesti, niin sittenpä ei Naisliittoon, jossa kaikkiaan on 15-16 naispiiriä, enää jääkään oikeastaan muita kuin johtajat ilman joukkoja. Eikä niidenkään 3-4 naispiirin jäsenistö,

jotka eivät ole kirjettä lähettäneet, ole yksimielisesti Naisliiton takana. Näyttää siltä, että Naisliiton edustajakokous kutistuu näin ollen kovasti pieneksi. Taitaa olla niin, että koko Naisliitto kuolee omaan mahdottomuuteensa.

Naisliitolla on ollut kentällä sellaisia järjestäjiä kuin Helga Holopainen ja Kerttu Suominen ym., joita ei ole valittu tehtävänsä Naisliiton liittotoimikunnan kokouksessa. Mikä on heidän tehtävänsä ja kuka heille maksaa palkan, se ei ole ainakaan liittotoimikunnan vähemmistön tiedossa. Mutta ehkäpä paperiosastot pelastavat nykyisen Naisliiton ja ehkäpä sama näytelmä, joka esitettiin Nuorisoliiton edustajakokouksessa Lahdessa, uusiutuu nyt Naisliitossa.

Minä yhdyn niihin ajatuksiin, joita toveri Lahtinen alustuspuheenvuorossaan esitti.

P u h e e n j o h t a j a : Onko vielä puheenvuoron pyytäjiä?

Elsa K o l i n e n : Minä pyytäisin puheenjohtajan luvalla saada esittää muutaman sanan täältä paikaltani. Minä ehdotan, että puolueenvaltuusto kuultuansa selityksen Naisliiton liittotoimikunnan ja Naisliiton asioista sekä liittotoimikunnan jäsenen Lempi Lehdon puheenvuoron - ja mahdollisesti vielä tämän jälkeen seuraavat puheenvuorot - siirtäisi asian käsittelyn siksi, kunnes Naisliiton liittotoimikunta on käsitellyt sen kahdentoista piirin lähettämän vetoomuksen ja antanut siitä puoluevaltuustolle puoluevaltuuston pyytämän selityksen, ja että puolueenvaltuusto ja puoluevaltuusto palaisivat asiaan uudelleen, ellei mainittu selitys niitä tyydyttäisi.

Mauno L i n d h o l m : Minä kannatan toveri Kolisen ehdotusta, jotta saataisiin tarvittava aika tutkia, eikö tässä riidassa vielä löytyisi jonkinlaista pohjaa rauhalliselle ratkaisulle.

Meeri K a l a v a i n e n : Naisliiton liittotoimikunnassa

voimasuhteet ovat 4-3 opposition hyväksi. Vähemmistö on viime syksystä lähtien jatkuvasti puhunut siitä, että liittokokous täytyisi pitää mahdollisimman aikaisessa vaiheessa, että se olisi pitänyt pitää jo menneenä keväänä. Jos edustajakokous olisi pidetty, se olisi huomattavasti selventänyt sitä tilannetta, joka naisliikkeessä tällä hetkellä vallitsee. Naisliiton enemmistö ei ole halunnut hoitaa asioita siten, että naisliike olisi selvästi osoittanut sisäryhteytensä puolueeseen. Siksi ovat monesti mainitut naispiirijärjestöt kääntyneet Naisliiton puoleen ja vaatineet selvitystä tilanteeseen, jotta välttyttäisiin sellaiselta farssilta, joka Nuorisoliiton edustajakokouksessa Lahdessa näyteltiin. Naisliiton johdolla olisi ollut viikko aikaa kutsua liittotoimikunta koolle ja antaa selvä vastaus esitettyihin kysymyksiin. Kun liittotoimikunta oli tämän kuun 13. päivänä koolla, se jätti asian puheenjohtajan hoidettavaksi, mutta puheenjohtajilla, jotka ovat puolueenvaltuuston päätöksellä erotetut puolueesta, on kuulemma ollut kummallakin niin kiire, ettei heillä ole ollut aikaa tämälapsen jutun hoitamiseen. Liiton johdon taholta on tietoisesti pyritty hidastamaan tilanteen selvittämistä. Nyt on piirien asettama määräaika mennyt eilen 22/5 1959 umpeen. Näin ollen katson, että puolueenvaltuuston pitää tehdä selvä päätös siitä, minkä kannan se ottaa naisliikkeen harjoittamaan politiikkaan, jotta ne piiri- ja perusjärjestöt, jotka ovat kaikissa vaiheissa tukeneet puolueen toimintaa ja puolueen harjoittamaa politiikkaa, saavat puolueen tuen vastaisille toimenpiteilleen.

On muuten syytä todeta, että kun piirien kirjelmät liittotoimikunnassa esiteltiin, eräs liittotoimikunnan jäsenistä totesi, että piireillä ei ole mitään oikeutta vaatia selvitystä niistä toimenpiteistä, joihin liiton johto on poliittisella ja toiminnallisella kentällä ryhtynyt. Tämä on outoa, sillä naispiirijärjestöt

ovat tärkeä osa sosialidemokraattista naisliikettä. Kyllä niillä täytyy olla oikeus puuttua liittonsa harjoittamaan poliittiseen toimintaan. Naispiirijärjestöjen omaksuma kanta rakentuu sille pohjalle, että kysymys ei tällä hetkellä ole mistään erillisen liiton perustamisesta, vaan tilanteen ja näkökantojen selvittämisestä siksi, kunnes liitto katsoo olevansa osa sosialidemokraattista työväenliikettä, kuten liiton säännöt edellyttävät - ellei niitä tynkädustajakokouksessa sitten kokonaan uusiksi muuteta.

Kaarlo P i t s i n k i : Puheenjohtaja: Sen jälkeen, kun puolue toimiston tietoon on saatettu sen kirjelmän sisältö, jonka 11 naispiiritoimikunta on liitolleen lähettänyt, puolue toimistosta tiedusteltiin Naisliiton liittotoimikunnalta, millaisiin toimenpiteisiin se aikoo näiden kirjelmien johdosta ryhtyä. Tähän puolue toimistosta lähetettyyn kirjeeseen on Naisliitto Elli Nurmisen ja Anu Karvisen allekirjoittamalla kirjeellä vastannut seuraavasti:

"Viitaten toukokuun 11. päivänä 1959 päivättyyn kirjeeseen ilmoitamme kohteliaimmin, että koska mainitut piirijärjestöjen kirjeet tulivat liittoomme 11. ja 12. p:nä toukokuuta ja liittotoimikuntamme kokous aikaisemman päätöksen mukaan pidettiin 13. p:nä toukokuuta, ei liittotoimikunta ennättänyt tutustua kirjelmien sisältämiin vaatimuksiin riittävän hyvin, ja koska liittotoimikuntamme seuraavasta kokouksesta ei tähän mennessä ole päätetty, katsomme olevamme pakotetut tiedottamaan tästä arvoisalle puolue toimikunnalle."

Luin kyseisen kirjeen, jotta puolue neuvoston jäsenet ja nimenomaan menettelytapavaliokunnan jäsenet olisivat tapahtuneesta tietoisia. (Kirjeen alkuperäiskappale pöytäkirjan liitteenä n:o 10.)

Keskustelu päättyi.

P u h e e n j o h t a j a : Keskustelun varrella on pari edustajaa, nimittäin Kolinen ja Lindholm, ehdottanut, että odotettaisiin vas-

tausta Naisliitolta, ennenkuin asiassa tehtäisiin mitään päätöksiä. Ehkä olisi kuitenkin selvintä lähettää asia nyt menettelytapavaliokuntaan sellaisenaan ja odottaa sitten sen ehdotusta. Puolue toimikunta ei ole puolestaan laatinut mitään ehdotusta päätöslauselmaksi. Päätettäneen lähettää menettelytapavaliokuntaan?

Asia lähetettiin menettelytapavaliokuntaan päätöslauselmaehdotuksen tekemistä varten.

P u h e e n j o h t a j a : Olisiko syytä kehoittaa menettelytapavaliokuntaa kutsumaan Kalavainen kokoukseensa asiantuntijaksi?

K a l a v a i n e n : Ja myös Alli Lahtinen, joka on asian alustanut.

P u h e e n j o h t a j a : Annetaanko kaksi naista asiantuntijoiksi?

Hyväksyttiin asiantuntijoiksi Meeri Kalavainen ja Alli Lahtinen.

Poliittinen tilannekatsaus ja julkilausuma

P u h e e n j o h t a j a : Seuraavana asiana on "Poliittinen tilannekatsaus". Alustuksen siitä esittää puoluesihteerin, joka nyt saa puheenvuoron.

Puoluesihteerin P i t s i n k i : Maailmanpolitiikkaa näyttää hallitsevan kasvanut sodan ja nimenomaan suursodan pelko. Tämä tosiasia on heijastunut myös Suomen politiikkaan ja suomalaisiin näkökantoihin. Yleisesti näyttää oltavan vähän kaikkialla maailmassa sitä mieltä, että jännitys on suurempi ja vastaavasti myös sodanvaara suurempi kuin sanokaamme vuosi sitten, mutta kuitenkin pienentynyt siitä, missä oltiin muutamia kuukausia sitten, silloin kun Neuvostoliiton taholta esitettiin tietty päivämäärä vaadittaes-

sa ratkaisua Berliinin kiistassa. Tällä hetkellä arvellaan, se tun-
tuu olevan varsin yleinen mielipide maailman lehdistössä, että Ber-
liinin kiista ja nimenomaan tällä hetkellä ajankohtaiset maailmanpo-
liittiset kysymykset kyetään joko ratkaisemaan neuvotteluissa tai
ainakin viemään sellaisiin neuvotteluihin, jotka saattavat kestää
varsin pitkän ajan, ilman että tilanne niiden aikana olennaisesti
kärjistyisi.

Maailmanmarkkinoilla on tapahtunut taloudellista elpymistä. Se-
kin on omalta osaltansa vaikuttanut meidän maahamme. Tuotanto ja
työllisyys maassamme ovat viime kuukausina olleet nousussa. Syksyl-
lä näyttää kuitenkin edessämme jälleen olevan työttömyys. Syynä tä-
hän ovat maamme talouteen liittyvät rakenteelliset vaikeudet ja vir-
heet. Maailmanmarkkinoilla saa tapahtua hyvinkin tuntuva paranemi-
nen, toiminnan aktivisoituminen ja kysynnän kasvu, ilman että se olen-
naisesti vaikuttaisi talvikauden työllisyystilanteeseen meidän maas-
samme. Syyt tähän ovat ilmeiset. Maamme taloudellisessa elämässä ta-
pahtuneet rakennemuutokset ovat merkinneet työttömyyden syntymistä
eräissä elinkeinoissa, ennen muuta maa- ja metsätaloudessa sekä vii-
me aikoina rakennustuotannossa. Toisaalta olemme olleet kyvyttömiä
hankkimaan noilta aloilta vapautuneelle työvoimalle työpaikkoja mui-
den elinkeinoelämän alojen piirissä. Usein on viime aikoina joudut-
tu muistuttamaan siitä, että metsätöiden nykyinen volyyymi vaatii noin
50.000 miestä vähemmän kuin vastaava volyyymi vielä viisi vuotta sit-
ten, ja että rakennustoiminnassa nykyinen volyyymi kyetään ylläpitä-
mään 30.000 miestä pienemmällä työvoimalla kuin viisi vuotta sitten.

Valtion ja kuntien talous on edelleenkin katkeamispisteessä.
Työllisyyskysymyksen hoitamismahdollisuuksia ajatellen tilanne tässä
suhteessa on vaarallinen.

Selvää on, että teollistamispolitiikkaa on määrätietoisesti jat-
kettava. Poliitiikassa siitä on puhuttava ja pyrittävä pääsemään sa-

noista tekoihin, jos mieli ratkaista työllisyyskysymys ja kysymys
elintasosta. Nykyisellä hallituspolitiikalla ei ole edellytyksiä
teollistamiskysymyksen hoitamiseen, työttömyyden poistamiseen ja
sellaiseen tuotannollisen toiminnan aikaansaamiseen, joka tekee
mahdolliseksi elintason nousun. Aikaisempi, laajalle pohjalle ra-
kennettu työkykyisistä ihmisistä kokoonpantu hallitus kaadettiin
maalaisliiton toimesta sen jälkeen, kun hallitusta ja sen yksi-
tyisiä jäseniä vastaan oli harjoitettu ennennäkemätöntä ulkopoliit-
tista ajojahtia ja hallitusta pyritty mustaamaan paikkansa pitämät-
tömillä väitteillä ja hallituksen asemaa vaikeuttamaan huhukampan-
jalla. Nykyinen maalaisliittolainen hallitus tunnustaa itsekin ole-
vansa vain tilapäisratkaisu. Koko se asetelma, jonka puitteissa
hallituskysymystä nyt harkitaan ja jonka puitteissa siitä keskus-
tellaan, on epänormaali ja vaarallinen. Kommunismia on eri ryhmien
toimesta, ennen muuta maalaisliiton toimesta, suosittu ja ruokittu
siinä määrin, että sen edustajat ryhmänä ovat nyt suurempana puo-
lueena eduskunnassa ja että se toisekseen on saanut tosiasiallises-
ti entistä enemmän liikkumavapautta ja myöskin vaikutusvaltaa. Sa-
mat ryhmät, jotka ovat tällaista politiikkaa kommunisteihin päin
harjoittaneet, ovat olleet etunenässä harjoitettaessa sosialidemo-
kraattisen puolueen hajoittamista, tukemalla kaikkia niitä voimia,
jotka tällaiseen hajoittamiseen tähtäävät. Nämä samat ryhmät ovat
myöskin määrätietoisesti pyrkineet diskriminaatiopolitiikalla syr-
jäyttämään sosialidemokraattien vaikutusvallan ja toimintamahdol-
lisuudet. Kysymys ei suinkaan ole ollut pelkästään hallituspoliti-
kasta, niin kuin on nähty. Kampanja, diskriminaatiokampanja, on
viety suorastaan neurettavan pitkälle. Eivät edes valtioneemmis-
töisten yhtymien tilintarkastajien virat, niin kuin näyttää, ole
enää soveliaita sosialidemokraateille.

sa ratkaisua Berliinin kiistassa. Tällä hetkellä arvellaan, se tun-
tuu olevan varsin yleinen mielipide maailman lehdistössä, että Ber-
liinin kiista ja nimenomaan tällä hetkellä ajankohtaiset maailmanpo-
liittiset kysymykset kyetään joko ratkaisemaan neuvotteluissa tai
ainakin viemään sellaisiin neuvotteluihin, jotka saattavat kestää
varsin pitkän ajan, ilman että tilanne niiden aikana olennaisesti
kärjistyisi.

Maailmanmarkkinoilla on tapahtunut taloudellista elpymistä. Se-
kin on omalta osaltansa vaikuttanut meidän maahamme. Tuotanto ja
työllisyys maassamme ovat viime kuukausina olleet nousussa. Syksyl-
lä näyttää kuitenkin edessämme jälleen olevan työttömyys. Syynä tä-
hän ovat maamme talouteen liittyvät rakenteelliset vaikeudet ja vir-
heet. Maailmanmarkkinoilla saa tapahtua hyvinkin tuntuva paranemi-
nen, toiminnan aktivisoituminen ja kysynnän kasvu, ilman että se olen-
naisesti vaikuttaisi talvikauden työllisyystilanteeseen meidän maas-
samme. Syyt tähän ovat ilmeiset. Maamme taloudellisessa elämässä ta-
pahtuneet rakennemuutokset ovat merkinneet työttömyyden syntymistä
eräissä elinkeinoissa, ennen muuta maa- ja metsätaloudessa sekä vii-
me aikoina rakennustuotannossa. Toisaalta olemme olleet kyvyttömiä
hankkimaan noilta aloilta vapautuneelle työvoimalle työpaikkoja mui-
den elinkeinoelämän alojen piirissä. Usein on viime aikoina joudut-
tu muistuttamaan siitä, että metsätöiden nykyinen volyymi vaatii noin
50.000 miestä vähemmän kuin vastaava volyymi vielä viisi vuotta sit-
ten, ja että rakennustoiminnassa nykyinen volyymi kyetään ylläpitä-
mään 30.000 miestä pienemmällä työvoimalla kuin viisi vuotta sitten.

Valtion ja kuntien talous on edelleenkin katkeamispisteessä.
Työllisyyskysymyksen hoitamismahdollisuuksia ajatellen tilanne tässä
suhteessa on vaarallinen.

Selvää on, että teollistamispolitiikkaa on määrätietoisesti jat-
kettava. Poliitiikassa siitä on puhuttava ja pyrittävä pääsemään sa-

noista tekoihin, jos mieli ratkaista työllisyyskysymys ja kysymys
elintasosta. Nykyisellä hallituspolitiikalla ei ole edellytyksiä
teollistamiskysymyksen hoitamiseen, työttömyyden poistamiseen ja
sellaiseen tuotannollisen toiminnan aikaansaamiseen, joka tekee
mahdolliseksi elintason nousun. Aikaisempi, laajalle pohjalle ra-
kennettu työkykyisistä ihmisistä kokoonpantu hallitus kaadettiin
maalaisliiton toimesta sen jälkeen, kun hallitusta ja sen yksi-
tyisiä jäseniä vastaan oli harjoitettu ennennäkemätöntä ulkopoliit-
tista ajojahtia ja hallitusta pyritty mustaamaan paikkansa pitämät-
tömillä väitteillä ja hallituksen asemaa vaikeuttamaan huhukampan-
jalla. Nykyinen maalaisliittolainen hallitus tunnustaa itsekkin ole-
vansa vain tilapäisratkaisu. Koko se asetelma, jonka puitteissa
hallituskysymystä nyt harkitaan ja jonka puitteissa siitä keskus-
tellaan, on epänormaali ja vaarallinen. Kommunismia on eri ryhmien
toimesta, ennen muuta maalaisliiton toimesta, suosittu ja ruokittu
siinä määrin, että sen edustajat ryhmänä ovat nyt suurempana puo-
lueena eduskunnassa ja että se toisekseen on saanut tosiasiallises-
ti entistä enemmän liikkumavapautta ja myöskin vaikutusvaltaa. Sa-
mat ryhmät, jotka ovat tällaista politiikkaa kommunisteihin päin
harjoittaneet, ovat olleet etunenässä harjoitettaessa sosialidemo-
kraattisen puolueen hajoittamista, tukemalla kaikkia niitä voimia,
jotka tällaiseen hajoittamiseen tähtäävät. Nämä samat ryhmät ovat
myöskin määrätietoisesti pyrkineet diskriminaatiopolitiikalla syr-
jäyttämään sosialidemokraattien vaikutusvallan ja toimintamahdol-
lisuudet. Kysymys ei suinkaan ole ollut pelkästään hallituspoliti-
kasta, niin kuin on nähty. Kampanja, diskriminaatiokampanja, on
viety suorastaan neurettavan pitkälle. Eivät edes valtionenemmis-
töisten yhtymien tilintarkastajien virat, niin kuin näyttää, ole
enää soveliaita sosialidemokraateille.

Maalaisliitto on nykyisessä eduskuntaryhmässään avainasemassa. Tiedetään, että vaalien jälkeen tuossa ryhmässä on voimistunut aines, jota voisi sanoa K-linjan vastaiseksi ryhmäksi. Tämä aines ei hyväksy läheskään kaikkea siitä politiikasta, joka on merkinnyt ottopoikahallituksia, kommunistien suosimista, sosialidemokraattisen työväenliikkeen hajoittajien tukemista jne. Tämä ryhmä on kyennyt estämään eräitä sellaiseen politiikkaan kuuluvia ratkaisuja - mm. poliittisen presidentinhallituksen muodostamisen, johonka maalaisliiton johtoryhmä, ns. K-ryhmä, olisi ollut halukas. Toisaalta tämä maalaisliiton sanoisinko ryhmän ryhmä on kuitenkin sikäli toimintakyvytön, ettei se näytä voivan, ei ainakaan tähän asti ole voinut, esittää omaa myönteistä vaihtoehtoa niille pyrkimyksille, joita maalaisliiton tosiasiallinen johto harrastaa. Näyttää myös siltä, että maalaisliittolaisten keskuudessa sittenkin on vielä määrävänä halu käyttää puoluepoliittisessa tarkoituksessa hyväksi sitä avainasemaa, jonka maalaisliitto on harjoittamansa, koko maalle, ja luulisin, loppujen lopuksi sille itselleenkin onnettoman politiikan seurauksena saanut.

Olemme lähteneet toveri Tannerin vappupuheessaan esittämästä ajatuksesta, että maalaisliiton on annettava kypsyä siinä liemessä, jonka se on muita varten keittänyt. Ellei sellaista kypsymistä maalaisliitossa tapahdu, niin on ilmeisesti melko vaikeata, ellei suorastaan mahdotontakin, ajatella hallituskysymyksen ratkaisua siten, että muodostetaan demokraattisten voimien parlamentillinen enemmistöhallitus. Tästä syystä ei ole pyritty nykyisen hallituksen kaatamiseen välittömästi esim. välikysymyksen avulla. Muulla kuin välikysymyksellä hallitusta tuskin tähän mennessä olisi saanutkaan nurin, sillä hallitus ei näytä olevan lainkaan arka parlamentillisesta kuniastaan. Se ei ole tehnyt luottamuskysymystä mistään asiasta huoli-

matta siitä, että käytännöllisesti katsoen joka ainoa nyt istuvan hallituksen esitys on tullut eduskunnassa hylätyksi.

On ilman muuta selvää, että suuret taloudelliset tehtävät ja myöskin poliittinen ja parlamentillinen jälleenrakennus, yleisen luottamuksen palauttaminen tällaiseen toimintaan, vaativat ensikädessä muutosta hallituspolitiikkaan. On päästävä vähemmistöhallituksista enemmistöhallituksiin parlamentillista tietä demokraattisten ryhmien tukeen nojaten. Näyttää siltä, että nykyisellä hallituksella riittää rahaa hallitsemiseen syksyyn saakka. Näin ollen ainakaan tuosta syystä sillä ei ole mitään kiirettä asettaa omaa asemaansa vaakalaudalle. Tuskin se sitä tekeekään. Uskoisin, että syksyllä kuitenkin joudutaan budjettiesityksen takia, mutta luultavasti muistakin syistä sellaiseen tilanteeseen, että hallituskysymys on pakko ottaa käsiteltäväksi.

Luulen, että nykyisessä eduskunnassa maalaisliiton asenteesta johtuen on siinäkin mahdollisuuksia aikaansaada hallituspolitiikan muutos. On mahdollisuus aikaansaada enemmistöhallitus. Tästä huolimatta näyttää siltä, että tilannetta ei pitemmän päälle voida korjata toimeenpanematta ennenaikaisia vaaleja. Nykyinen eduskunta on olennaisesti toinen kuin se, miksi valitsijat sen ilmeisesti halusivat muodostuvan. Vaalien jälkeen on tapahtunut siirtymisiä ja eräät ryhmät näyttävät olevan taipuvaisia selvästikin toimimaan vastoin ohjelmaansa ja niitä lupauksia, joita he vaaleissa valitsijoillensa antoivat. Sosialidemokraattien toimesta on eri yhteyksissä tuotu esiin tämä uusien vaalien ajatus. Tällä ajatuksella on kuitenkin jo tiedossa vastustajia. Tasavallan presidentti on ainakin tähän asti tapahtuneissa virallisissa ryhmien edustajien ja hänen välisissä keskusteluissaan ilmoittanut vastustavansa uusien vaalien ajatusta. On selvää, että Simosen ryhmä niitä vastustaa, koska se arvaa oman kohtalonsa tulevissa vaaleissa. Maalaisliitto-

kin on vastustajien leirissä. Se ilmeisesti pelkää Vennamon puolueen hajoitustyötä, jolla saattaa olla varsin suuri vaikutus maalaisliiton vaalituloksiin seuraavissa vaaleissa. Kysymys on siitä, saadaanko vaatimus uusista vaaleista, varsinkin jos se tulee vielä nykyistäkin tarpeellisemmaksi ja ajankohtaisemmaksi, myöskin käytännössä toteen. Joka tapauksessa katsoisin olevan paikallaan, että me esitämme aikanaan sopivalla hetkellä tällaisen vaatimuksen ja että me annamme sille silloin riittävää pontta. Tämä vaihe, juuri nämä viikot ja nämä kuukaudet ehkä eivät kuitenkaan ole tämän vaatimuksen esittämisen oikea ajankohta. Ehkä viisainta on odottaa syksyyn, jolloin voidaan sanoa, että on myös annettu aikaa ja mahdollisuuksia maalaisliitollekin harkita omaa kohtaansa ja niitä ulospääsytietoja, jotka politiikassamme ovat tarjolla.

Eduskunnan viimeaikainen työskentely on ollut pääasiassa hallituksen esitysten - yksipuolisten esitysten - torjuntaa. Siihen on liittynyt eduskunnassa kertomusten yhteydessä ja muutoinkin esintulleet väärinkäytökset, jotka ovat herättäneet maassamme yleistä huomiota. Kokonaisuuteen katsoen eduskuntatyö on ollut suurin piirtein yhtä hedelmätöntä ja yhtä linjatonta kuin on ollut hallituspolitiikkakin.

Sosialidemokraattista puoluetta vastaan on hallituskeskustelun yhteydessä ja muutoinkin esitetty jatkuvasti ulkopoliittisia hyökkäyksiä. Entistä selvempinä nämä hyökkäykset ovat tulleet myös maamme rajojen ulkopuolelta. Neuvostoliiton lehdistö on useaan otteeseen kirjoittanut meidän asioistamme, onpa sanotun maan pääministerikin katsonut asiakseen antaa haastattelun, jossa hän käsittääkseen varsin selvin sanoin sekaantuu Suomen sisäisiin asioihin - näin nimenomaan siinä haastattelunsa kohdassa, jossa hän moittii meitä siitä, että me hyökkäämme sisäpolitiikassa sellaisten henkilöiden ja poliittisten ryhmien kimppuun, jotka hänen käsityksensä mukaan ovat

Suomen ja Neuvostoliiton suhteiden parhaana takeena. Tällainen toiminta - tällaisen ajatuksen esittäminen - on puuttumista meidän maamme sisäisiin asioihin. Sanon tämän nyt, mutta tätä en ole sanonut siinä paljon puhutussa vappupuheessa, josta on nostettu suuri elämä. Tältä kannalta katsoen ja ottaen huomioon sen, mitä meistä on sanottu, oli vappupuheeni, niin kuin monien muidenkin toverien, myöskin kaikkien neljän nimeltä mainitun toverimme vapppuheet, käsittääkseen oikea sana oikealla hetkellä.

Puoluetoimikunta on torjunut ne syytökset, jotka ovat sisällyneet kotimaisten piirien hyökkäykseen puoluettamme vastaan ja jotka nimenomaan sisältyivät Hrushtshevin antamaan haastattelulausuntoon. Luulisin voivani todeta, että puoluettoimikunnan asiasta antama päätöslauselmavastaus oli sävyiltään rauhallinen ja asiallinen ja että se ilmaisi sosialidemokraattien ulkopoliittiset tavoitteet ja heidän asennoitumisensa oikealla tavalla.

Puolueneuvoston tehtävänä on punnita, onko puoluettoimikunta vastauksessaan osunut oikeaan ja katsooko puolueneuvosto voivansa hyväksyä tuon puoluettoimikunnan kannanilmaisun.

Työväenliikkeen piirissä on Nais- ja Nuorisoliiton osalta ikäviä uutisia. Niitä on täällä jo erikseen käsitelty, joten sivuutan ne pelkällä maininnalla. Ammatillinen keskusliitto on sekin käymis-tilassa, mutta kaikista päättäen olennaisesti myönteisemmässä mielessä kuin Nuorisoliitto ja Naisliitto. SAK:ssa on tapahtunut melkoisia muutoksia sekä henkilöihin että myöskin siihen pyrkimykseen nähden, jota ammatillinen järjestö vanhimpana keskusliittona pitää itselleen ominaisena. Näyttää siltä, että ns. Heinosen ryhmä, joka nyt on vallassa SAK:ssa, pyrkii irrottamaan SAK:n Simosen ryhmän politiikasta ja siitä kytkennästä, joka SAK:lla ja skogilaisella ryhmällä aikaisemmassa vaiheessa on ollut. Tästä ovat merkinä

eräät SAK:ssa tapahtuneet ratkaisut, kuten irtisanoutuminen TTS:sta ja Päivän Sanomista, ja tähän suuntaan on sysäyksen antanut SAK:ssa tapahtunut puheenjohtajan vaihdos. Toisaalta on sanottava, että paljon vaikeuksia ja epäkohtia on vielä ammatillisen järjestön ja SAK:n piirissä aikaisempien aikojen perintönä jäljellä. Kun on keskusteltu mahdollisuuksista harkita uudelleen SAK:n tilaa ja keskusteltu siitä, voitaisiinko ammatillisen järjestön yhtenäisyys palauttaa, ovat nämä vaikeudet tulleet selvästi esiin. Kaikesta huolimatta on kuitenkin katsottu tällainen keskustelu aiheelliseksi, ja tarkoitus on, että sitä jatkettaisiin edelleenkin. Kukaan ei voi taata lopputulosta. Päinvastoin on todettava, että aikaisemmat kokemukset tämänkaltaisista neuvotteluista ovat olleet varsin kielteisiä ja tuoneet pelkästään pettymyksiä. Asia on kuitenkin niin arvokas ja tilanne siinä määrin muuttunut, että nähdäkseni on kaikki syyt jatkuvasti pyrkiä siihen, että etsitty pohja ammatillisen järjestön yhtenäisyydelle löydetäisiin.

Ennakkoluulot uuden ja vanhan keskusjärjestön välillä ja myöskin SAK:n sisällä olevien liittojen ja henkilöiden kesken ovat suuria ja niihin on osin aihettakin. Tosiolojen mukaisesti on myös todettava, että SAK:n nykyinen johto istuu varsin kapean marginaalin varassa. On tiedettävä, että jos ryhmäkuri SAK:ssa särkyy, jos ns. Rantasen ryhmä avoimesti liittoutuu kommunistien kanssa, se kykenee ottamaan vallan itsellensä ja määräämään SAK:n poliittisesta suunnasta. Tällaisten riskien edessä voi tietysti ymmärtää, että SAK:sta lähteneet, osin oman keskusjärjestön perustaneet järjestöt ja monet SAK:n piirissä olevat ihmiset ovat edelleenkin levottomia ja kysyvät, onko loppujen lopuksi kuitenkaan mahdollista edetä sellaista tietä, joka voisi taata ammatillisen järjestön yhtenäisyyden. Vaaroja on, mutta niistä huolimatta, kuten sanoin, kannattaa pohjaa etsiä.

Puolueemme osalta ovat viime aikojen järjestölliset tapaukset, piirien vuosikokoukset, järjestöjen kokoukset sekä järjestöjemme nykyinen toiminta, rohkaiseva tienviittana. Puolue on nyt laidasta laitaan, muutamia harvoja ja merkitykseltään vähäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta, aktiivisessa ja myönteisessä toiminnassa. Sosialidemokraatit ovat joutuneet sielläkin, missä jonkinlaista oppositiota on haluttu ylläpitää tai sellainen katsottu aiheelliseksi, suorittamaan tärkeän rajanvedon. On ollut kysymys siitä, ollanko puolueoppositiossa, jos se on tarpeen, vaimennäkö oppositiopuolueeseen. Jäsenkunnan valtava enemmistö on valinnut puolueessa pysymisen. Se, että Simosen ryhmä on perustanut muodollisestikin oman puolueensa, jota se kutsuu Työläisten ja Pienviljelijäin Sosialidemokraattiseksi Liitoksi, on ollut omiansa selventämään sosialidemokraattien asemaa ja helpottamaan monen edessä ollutta valintaa. Piirikokoukset olivat esimerkkinä siitä, että järjestöjemme keskuudessa on tapahtunut myönteistä, voimakkaasti vaikuttavaa kehitystä. Kokoukset olivat rakentavia. Ne olivat hyödyllisiä ja hyviä kokouksia. Tämä sama asia tulee näkyviin myöskin järjestötoiminnassa muualla. 60-vuotisen toimintamme merkeissä järjestetty juhluvuoden toiminta kilpailuineen, rahankeräyksineen, jäsenhankintoineen jne. näyttää kulkevan erittäin hyvissä merkeissä. Tämä on syytä mielihyvin todeta. Kannustakoon se meitä jatkuvasti ponnistelemaan järjestöjemme vahvistamiseksi, niiden talouden kohottamiseksi, jäsenmäärän lisäämiseksi ja sellaisen hyvän järjestötoiminnan aikaansaamiseksi, joka takaa vastaisuudessakin edellytykset entistä lukuisampien kansalaisten vetämiselle puolueeseemme, sosialidemokraattien toimintapiiriin, sosialidemokraattisen aatteen kannattajiksi.

Tältä pohjalta asioita katsellen puolueenuevosto minun käsittääkseni voi rauhallisesti todeta, että monista esillä olevista

vaikeuksista huolimatta meidän on katseltava rauhallisesti, maltillisesti, etten sanoisi voimantuntoisesti tulevaisuuteen. Suurimmat vaikeudet järjestöjemme rakentamista ajatellen näyttävät olevan takanapäin. Yleinen luottamus puolueessa puolueen mahdollisuuksiin on kasvanut. Myöskin puolueen ulkopuolella on luottamus siihen, että sosialidemokratia säilyttää linjansa ja voimansa, lisääntynyt. Entistä voimakkaammalta näyttää mielipide, että meidän puolueemme on suorastaan joutunut ottamaan johtavan aseman siinä politiikassa ja niissä pyrkimyksissä, jotka tähtäävät parin viimeksi kuluneen vuoden aikaisen "hajoittamisen ja hallitsemisen politiikan", sekasorron ja epädemokraattisen politiikan, muuttamiseen demokraattiseksi, luottamusta herättäväksi, rakentavaksi politiikaksi, sellaiseksi politiikaksi, jossa sosialidemokraatit hyvin omintunnon ja kunniallisesti voivat olla mukana.

P u h e e n j o h t a j a : Halutaanko puheenvuoroja?

Puheenvuoroja ei pyydetty.

P u h e e n j o h t a j a : Ollaanko sitä mieltä, että puoluesihteerin esittänyt asian niin selkeästi, ettei se täydentämistä enää kaipaa?

Väinö L e s k i n e n : Me olemme kaikki sitä mieltä, että puoluesihteerin alustus oli niin hyvä, ettei se juuri täydentämistä kaipaa. Mutta mielestäni ei ole pahitteeksi vaikka puheenvuoron muodossa vielä kiinnittää huomiota niihin Pitsingin viittaamiin poliittisiin piireihin, jotka jo pitemmän ajan ovat mielistelleet kommunisteja ja samanaikaisesti kaikin keinoin pyrkineet sosialidemokraattien rintaman hajoittamiseen. Minun mielestäni asia on niin vakava, että sitä kannattaa tässä yhteydessä vielä uudelleenkin harvita.

Ne väärät ja täysin virheelliset perustelut, joita arvovaltai-

nen ulkolainen lehti päästää palstoilleen, se että arvostellaan sosialidemokraattista puoluetta niiden tietojen mukaan, joita Päivän Sanomat, Maakansa ja Kansan Uutiset toimittavat, ja koko viime päivinä käyty ulkopoliittinen keskustelu, osoittavat, että kysymyksessä ei voi olla muu kuin korkean luokan taktillinen peli, propaganda, joka kaikuna vastaa niiden toivomusten mukaan, joita täältä esitetään. Olen useampaan otteeseen viime päivinä todennut, ettei meillä ole mitään erityistä syytä huolestumiseen, vaan että se, mikä pakottaa käyttämään niin järeätä tykistöä niin löyhällä perusteilla kuin mitä on tapahtunut ja kuin puoluesihteerikin alustuksessaan huomautti, ei itsessään ole paljonkaan arvoista. Pari kolme vuotta sitten me elimme todella vaarallisia hetkiä. Vasta nyt me voimme tajuta, kuinka veitsenterällä tämän maan kohtalo oli sinä hetkenä, jolloin puoluekokouksen kohtalo yhdellä äänellä, kuten propagandistisesti oli tapana toisella puolella sanoa, ratkaistiin. Jos silloin ne, jotka pyrkivät sosialidemokraattisen puolueen valtaamiseen sisältäpäin, olisivat onnistuneet, me emme ilmeisesti olisi koskaan pitäneet tätä puolueen neuvoston kokousta. Tämä osoittaa, että epätoivoisissakin olosuhteissa kannattaa taistella. Nyt ovat vaikeimmat ajat jo ohitse.

On myöskin syytä todeta, että hajoittamiseen pyrkivän taktiikan takana on eräänlainen pelkofilosofia, selittely, ettei tässä maassa kannata taistella vapauden ja itsenäisyyden puolesta. Tämä on muka jo nähty. Me olemme muka kuin hirttolavalla ja toisella, suuremmalla tekijällä on nuorat käsissään. Kun se vetää salvasta, niin sinne mentiin. Ja kuitenkin kokemukset viime vuosilta eivät osoita tätä. Edellyttäen ettemme itse anna asioiden luisua siihen, että sisältäpäin tapahtuu romahdus ja mureneminen, Suomi on tänä päivänä jopa vahvempi kuin koskaan aikaisemmin toisen maailmansodan päättymisen jälkeen, ja nimenomaan sellainen näyteikkuna, jota

suuri ja voimakas Neuvostoliitto tarvitsee. On kokonaan eri asia, jos pessimismissä mennään niin pitkälle, että pidetään koko Eurooppaa menetettynä. Sellaisten pessimismin filosofien paikka ei ole maan johtavissa asemissa. Niissä pitää olla ihmisiä, jotka haluavat viimeiseen saakka puolustaa asiaamme ja seisoa vapaan kansanvaltaisen Suomen kannalla. Meidän sosialidemokraattien on onnistunut aikaisemminkin, ja erittäin vaarallisissa vaiheissa, istuttaa tällainen käsitys ja usko kansaamme, usko, joka on vienyt vaikeuksien lävitse. Viime joulukuussa esim. elettiin veitsenterällä, mutta kiitos silloinkin säilyttämämme rauhallisuuden ja aktiivisuuden, tämä vaihe onnistuttiin jälleen sivuuttamaan. Ja nyt elellään jälleen uusia ja minun mielestäni jo paljon parempia aikoja.

Se aktiivisuus, jota puolue on osoittanut numerollisesta pikkuisuudestaan huolimatta, on ollut omiaan antamaan ruotoa, jopa maalaisliitonkin sisälle, ja toivon mukaan tätä jatkuu, kunnes päästään uusiin vaaleihin, jollei ennenaikaisiin niin säännönmukaisiin, eikä vain eduskuntavaaleihin vaan myöskin presidentinvaaleihin. Siksi on tärkeätä, että meillä on, paitsi ehyt puolue, myös mahdollisimman toimintakykyinen Naisliitto ja toimintakykyinen ja pirteä Nuorisoliitto. Ja puoluesihteerin on mielestäni ihan oikeassa, kun hän sanoo, että kannattaa kaikin keinoin pyrkiä rakentamaan siltaa, joka johtaisi ammattiyhdistysliikkeeseen. Minulla on sellainen käsitys, että SAK:n piirissä, niin kuin muuallakin sosialidemokraattisessa työväenliikkeessä, selkiintyminen on, kaikista vaikeuksista huolimatta, todellakin jo lähellä.

Kun on vahva sosialidemokratia, se heijastaa ympärilleen ryhtiä. Jos puolue on heikko ja sekava, niin sen politiikka ja muukin jälki yhteiskunnassa on samanlaista.

Halusin sanomallani vain valottaa asiaa, joka alustuksessa kyllä tuli muutenkin riittävän hyvin sanotuksi.

P u h e e n j o h t a j a : Taitaa riittää. Asia lähetettäneen menettelytapavaliokuntaan.

Lähetettiin.

Menettelytapavaliokunnan ehdotukset ja kokouksen päätökset

Menettelytapavaliokunnan ehdotuksesta n:o 1, jonka puheenjohtaja tämän jälkeen esitteli kokoukselle, puolueneuvosto päätti hyväksyä seuraavansisältöisen nuorisoliikkeessä vallitsevaa tilannetta koskevan päätöslauselman:

"Sosialidemokraattinen puolue neuvosto toteaa, että ne häikäilemättömät jäsenten yhdenvertaisuutta loukkaavat ja muutoinkin laittomat toimenpiteet, joilla Sos.-dem. Nuorisoliiton johdossa olleet henkilöt ja heidän painostajansa liiton XIII edustajakokouksessa estivät liiton jäsenistön sanan- ja päätösvallan, ovat johtaneet liiton hajoamiseen.

Puolue neuvosto hyväksyy sosialidemokraattisten nuorten pyrkimyksen todella toimintakykyisen sosialidemokraattisen nuorisjärjestön perustamiseksi ja kehoittaa puolue toimikuntaa, piiritoimikuntaa, puolueen perusjärjestöjä ja jäseniä kaikkialla entistä voimakkaammin tukemaan sosialidemokraattista nuorisotoimintaa ja kaikin tavoin edistämään sen toimintaedellytysten parantamista."

Päätös oli yksimielinen.

Päätöksen teon jälkeen puolue neuvoston jäsen Eero Santala jätti kokouksen sihteerille ilmoituksen, että hän oli menettelytapavaliokunnassa esittänyt ehdotukseen eriävän mielipiteen, jota valaliokunnassa olonsa vuoksi ei ollut ehtinyt uudistamaan lopullista päätöslauselmaa puolue neuvoston kokouksessa hyväksyttäessä.

Merkittiin ja otettiin liitteeksi pöytäkirjaan. (Liite n:o 11.)

- - -

Merkittiin, että menettelytapavaliokunnan ehdotuksia odotel-

lessaan kokous piti kello 16:n jälkeen noin tunnin kestävän tauon.

- - -

P u h e e n j o h t a j a : Menettelytapavaliokunta on suorittanut työnsä loppuun ja saanut valmiiksi kaksi päätöslauselmaehdotusta. Otetaan ensin käsille valiokunnan ehdotus n:o 2, joka koskee naisjärjestöjä.

Täällä pöydän takana on herännyt ehdotuksen eräisiin kohtiin nähden pieniä epäilyksiä, joten sitä on täällä vielä koitettu korjata kysyen neuvoa myöskin naisilta itseltään. Minä luen sen nyt korjatussa muodossaan:

"Tilanne Naisliitossa

Puolueneuvosto toteaa, että sos.-dem. naisliikkeellä on 60 vuoden ajan ollut puolueen rinnalla suuri merkitys suomalaista kansanvaltaa rakennettaessa ja työväenluokan oloja parannettaessa. Näin saavutettujen tulosten eräänä oleellisena edellytyksenä on ollut sosialidemokraattisten periaatteiden kunnioittaminen sekä sääntöjen ja laillisen menon noudattaminen. Sos.-dem. Naisliiton nykyisen liittotoimikunnan vähäisen enemmistön toimesta on kuitenkin näitä edellytyksiä rikottu ja liiton eheys saatettu vakavaan vaaraan.

Perehdyttyään Sos.-dem. Naisliiton jäsenistön suurta enemmistöä edustavien 12 naispiiritoimikunnan liittotoimikunnalle osoittamiin vaatimuksiin laittomuuksien korjaamiseksi puolueneuvosto toteaa niiden käsittelemättä jättämisen osoittavan, että liittotoimikunnan neljän jäsenen tarkoituksena on jatkuvasti ylläpitää laitonta tilaa ja estää lokakuulla kokoontuvaksi määrätyssä liittokokouksessa jäsenistön todellisen tahdon ilmaisut. Torjuakseen tämän mahdollisuuden naispiiritoimikunnat ovat katsoneet velvollisuudekseen tiedottaa perusjärjestöilleen nykyisen laittoman tilan olemassaolosta ja kehoittaa näitä erottamaan Sos.-dem. Naisliitosta sik-

si, kunnes olosuhteet liitossa on saatettu säännölliselle ja lailliselle pohjalle.

Puolueneuvosto kehoittaa puoluetoimikuntaa antamaan täyden tukensa sille työlle, jota naispiirijärjestöt ja piirien alaiset naisjaostot suorittavat sosialidemokraattisen naisliikkeen toimintamahdollisuuksien turvaamiseksi ja edelleen kehittämiseksi."

Tässä on siis vain tyyllillisiä muutoksia, joilla on koitettu välttää tarpeettomia väärinkäsityksiä. Halutaanko käyttää puheenvuoroja?

Eero S a n t a l a : Minä olin menettelytapavaliokunnassa samaa mieltä kuin täällä toveri Kolin, että tässä vaiheessa pitäisi kaikesta huolimatta odottaa sitä vastausta, jonka Naisliitto tulisi asiassa antamaan. Tässä vaiheessa olisi vältettävä tekemästä päätöksiä, jotka ovat omiaan hajoittamaan naisliikettämme ja saattamaan sen entistä syvempien ristiriitojen keskelle. Tässä mielessä pyydän esittää pöytäkirjaan merkittäväksi mielipiteeni.

Elsa K o l i n e n : Viittaa siihen ikivanhaan sääntöön, joka sanoo, että ennen kuin päätös langetetaan jutussa, syytetynkin pitää saada antaa vastauksensa. Nyt tässä jäi Naisliiton vastaus kuulematta. (Välihuuto: Se tunnetaan!) Minä en voi hyväksyä julkilausumaa enkä tätä menettelytapavaliokunnan ehdotusta, vaan pyydän ilmoittaa vastalauseeni. (R o m p p a i n e n : Ennen kuin on mitään päätettykään!)

P u h e e n j o h t a j a : Päätöstä on vaikea jättää pois päivän listasta, koska seuraava neuvoston kokous on vasta joskus marraskuulla ja siihen mennessä olisi kaikki tapahtuva jo tapahtunut. Syntyykö muuta keskustelua?

Keskustelu julistettiin päättyneeksi.

P u h e e n j o h t a j a : Eriävät mielipiteet merkitään pöytäkirjaan.

Merkittiin.

P u h e e n j o h t a j a : Onko neuvoston kokous muuten valmis yhtymään päätöslauselmaan? Muilla ei ole vastaansanomista?

Tilannetta Naisliitossa koskeva menettelytapavaliokunnan ehdotus tuli hyväksytyksi muuten yksimielisesti puheenjohtajan lue-
massa muodossa.

Todettiin ja merkittiin.

P u h e e n j o h t a j a : Sitten meillä on edessämme menettelytapavaliokunnan ehdotus n:o 3, joka koskee poliittista ja osittain myös taloudellista tilannetta. Ehdotus on seuraavan sisältöinen:

"Kuultuaan selostuksen poliittisesta ja taloudellisesta tilanteesta puolueenuevosto hyväksyy puoluetoimikunnan ja sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän toimenpiteet todeten, ettei maan asioiden hoitoa ole saatu sellaiseksi kuin eduskuntavaaleihin käytäessä yleisesti toivottiin. Erikoisen haitallista on, että jatketaan täysin epäonnistuneeksi osoittautunutta vähemmistöhallituspolitiikkaa. Masentavaa on ollut havaita, että tietyt porvarilliset piirit ovat myötälleet niin pitkälle kommunistien pyrkimyksiä, että ovat antaneet aktiivista apuaan ja tukeaan puolueettamme hajoittaville voimille. Täten on arveluttavalla tavalla heikennetty kansan valitsemman eduskunnan arvovaltaa ja koko parlamentaarista järjestelmäämme. Näin on luotu olosuhteet, jotka ilmeisesti tekevät uusien vaalien toimeenpanemisen ennen määräaikaa välttämättömäksi.

Sosialidemokraattisen Puolueen johtavana ulkopoliittisena periaatteena on hyvien suhteiden ylläpitäminen kaikkiin kansoihin,

rauhan edellytysten lujittaminen, kansojen itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen ja Suomen puolueettomuuden kaikinpuolinen turvaaminen. Näille periaatteille uskollisena puolue tulee horjumatta pitämään kiinni oikeudesta toimia päämääriensä hyväksi demokraattisten periaatteittensa mukaisesti.

Vaalien jälkeen muodostetulla eduskunnan vahvaan enemmistöön nojautuvalla Fagerholmin hallituksella oli hyvät mahdollisuudet saada aikaan taloudellinen nousu ja työllisyyden elpyminen. Tämän, kansan luottamukseen perustuvan hallituksen kaatamisella sekä siirtymisellä maalaisliittolaiseen vähemmistöhallitukseen horjutettiin arveluttavasti sitä tulevaisuudenuskoa ja yleisen luottamuksen ilmapiiiriä, joihin voimakas ja terve taloudellinen nousu vain voi perustua. Seurauksena oli työttömyyden jatkuva vaikeutuminen, valtiontalouden uhkaava rappiotila ja hallituksen pyrkimys lisätä raskaita vähävaraisen väestön kannettavaksi.

Näissä olosuhteissa puolueenuevosto kiirehti eduskuntaa nopeasti hyväksymään oikeudenmukaisen työttömyysvakuutuksen. Työttömyyden perussyyt voidaan kuitenkin poistaa vain siten, että määrätietoisen teollistamisen avulla luodaan nopeasti ja riittävästi uusia työpaikkoja. Täten saadaan myös edellytykset sosialidemokraattien ehdottamalle 5-päiväiselle työviikolle ja kauan toivotulle tehokkaalle sairausvakuutukselle.

Julkisen hallinnon arvovaltaa heikentäneestä lahjonnasta, yksityisistä valta- ja rahapyyteistä ja muusta moraalittomuudesta on päästävä irti. Tällaisiin väärinkäytöksiin syyvät on heidän asemaansa katsomatta saatettava teoistaan lailliseen edesvastuuseen. Vain siten on palautettavissa kansalaisiin luottamus siihen, että heiltä kootut verovarot käytetään oikein ja että valtion ja kuntien harjoittama taloudellinen toiminta tehokkaasti palvelee yleistä etua.

Puoluetoverit: Sosialidemokratian kannattajat:

Puolueneuvosto toteaa tyydytyksellä, että tänä puolueen 60-vuotisjuhlavuotena jäsenistön keskuudessa on jälleen herännyt voimakas ja elävä taistelutahto. Meillä on tukenamme historian todistukset siitä, että kaikissa maan itsenäisyyttä, kansanvaltaa, taloudellista kehitystä ja sosiaalisia uudistuksia koskevissa tärkeissä ratkaisuissa puolueemme on ollut avainasemassa ja tienviitoittajana. Sen vastuunalaisena tehtävänä on myös aina ollut torjua eri tahoilta tulleet kansanvallanvastaisten voimien hyökkäykset ja turvata rakentava rauhan työ.

Tällaisena yhteiskunnan murrosaikana on erikoisen tärkeätä, että sosialidemokratian voimat pääsevät vaikuttamaan täydellä teholleen ja väärentämättöminä. Näissä merkeissä puolueneuvosto yhtyy puoluetoimikunnan asettamaan juhlavuoden tunnukseen

SOSIALIDEMOKRATIA - KANSANVALLAN LUJIN TUKI!"

Valiokunta kuuluu olleen yksimielinen asiata. Voidaanko lyödä kiinni?

Kokouksesta (Romppanen): Kyllä:

Julkilausuma hyväksyttiin yksimielisesti.

P u h e e n j o h t a j a : Muita asioita ei ole. Esityslista on loppuun käsitelty.

Kokouksen päättäminen

P u h e e n j o h t a j a : Kun me nyt olemme päässeet tämän erittäin tärkeän kokouksemme loppuun, on syytä keskittää lyhyeen lausumaan ne vaikutelmat, jotka kokous on antanut. Ainakin täällä puheenjohtajan pöydän ääressä on vaikutelma kokouksesta antoisaa ja yksinomaan positiivinen. On erittäin suuri ero tällä kokouksella ja monilla edellisillä kokouksilla. Täällä on vallinnut tavatto-

man voimakas yksimielisyyden tarve, yksimielisyyden, jota on toteutettu myös kokousmenoissa. Kokouksessa ei ole esiintynyt tunnelmaa rikkovia puheenvuoroja. Milloin puheenvuoroja on käytetty, ne ovat olleet asiallisia ja rakentavia. Kokous on ollut yksimielinen ja haluaa yksimielisyyttä koko puolueeseen. Erittäin miellyttävää on ollut havaita ja kuulla eri tahoilta annettuja vakuutuksia, että tämä vaikutelma on nyt erittäin yleinen myöskin puolueen laajan jäsenistön keskuudessa. Se antaa meille lujan uskon siihen, että vaikeudet ovat nyt takanapäin ja että puolue vähitellen alkaa jälleen löytää entisen varmuutensa ja taistelutahtonsa. Me olemme saaneet kauan olla ikäänkuin puolustusasemissa ja selitellä kansalle, mistä syistä vallinneet erimielisyydet puolueessa ovat johduneet. Tästä lähtien me voimme esiintyä taistelevana puolueena ja esittää omat vaatimuksemme ja vaatia niiden toteuttamista. Tämä kokous on antanut erittäin suuret lupaukset eteenpäinmenosta, ja se hän on tärkeätä tämmöisenä juhlavuotena ja valmistauduttaessa seuraavan puoluekokouksen pitämiseen.

Pyydän kiittää kaikkia läsnäolijoita hyvästä yhteistyöstä ja toivottaa hauskaa kesää kaikille. Kiitos:

Päättäjäissanojen jälkeen laulettiin yhteisesti Työväen marssi.

Kokous julistettiin päättyneeksi kello 17.20.

Kokouksen puolesta:

Väinö Tanner
Väinö T a n n e r

Aatto Väärinen
Aatto Väärinen

Pöytäkirja tarkistettu ja hyväksytty. Helsingissä, Sos.-dem.

Puoluetoimistossa, 17. päivänä heinäkuuta 1959

Sinikka L u j a
Sinikka L u j a

Valtteri Laitinen
Valtteri L a i t i n e n

Lihterin kappale *Liite n:o 1.*
Sosialidemokraattisen puolueuuevoston sääntömääräinen kokous
Helsingin Työväentalon A-salissa 23.5.1959 alkaen kello 11.

Puoluetoimikunta:

Tanner, Väinö ✓	Leskinen, Väinö ✓	Kaivola, Oiva ✓
Lindblom, Olavi ✓	Paasio, Rafael ✓	Karjalainen, Eetu ✓
Hiltunen, Onni ✓	Viitanen, Martti ✓	Helle, Veikko ✓
Pitsinki, Kaarlo ✓	Rantala, Yrjö ✓	Siltanen, Sylvi ✓
Henriksson, Gunnar ✓	Kalavainen, Meeri ✓	Oksanen, Onni ✓
varajäsenet:		
Kuoppala, Erkki ✓	Manninen, Sulo ✓	Hätinen, Yrjö ✓
Saarinen, Erkki ✓	Lehto, Lempi ✓	Siukkola, Veikko ✓
Sinkka, Paavo ✓	Paasivuori, Tyyne ✓	Sirén, Eino
Laitinen, Valtteri ✓		

Puolueneuvosto:

Helsingin piiri

Laitinen, Valtteri ✓
Lehto, Lempi ✓
(Hietanen, Tauno)
(Leskinen, Laila)

Uudenmaan piiri

Malin, Viljo ✓
Luja, Sinikka ✓
(Rautsiala, Johannes)
(Palonen, Lauri)

Turun et. piiri

(Sanne Aleksanteri)
Lyytikäinen, Oskari
(Virtanen, Pekka)
(Randell, Veikko)

Satakunnan piiri

Fallila, Vihtori ✓
Suvanto, Leo ✓
(Lehto, Albert)
(Oksanen, Eero)

Hämeen et. piiri

Melin, Pauli
Ahonen, Eino
Santala, Eero ✓
(Kangasaho, Yrjö)
(Alho, Aati)
(Nurminen, Antero) ✓

Hämeen pohj. piiri

Lehtinen, Paavo
Lindholm, Mauno ✓
Rintala, Viljo ✓
(Kolinen, Elsa) ✓
(Heinonen, Lauri)
(Sinkka, Paavo)

Kymen piiri

Mikkonen, Pekka ✓
Lindqvist, Hugo ✓
Kokkola, Veikko ✓
Mikkola, Taisto ✓
(Torvinen, Kalle)
(Siukkola, Veikko)
(Marttila, Olavi)
(Sommarberg, Taito)

Mikkelin piiri

Ilo, Paavo ✓
Leikas, Kaarlo
(Kaukinen, Onni)
(Salomaa, Veikko)

Kuopion länt. piiri

Lukkarinen, Juho ✓
Happonen, Ananias ✓
(Nurmi, Yrjö)
(Mäkeläinen, Ukko)

Joensuun piiri

Romppanen, Eino ✓
Juntunen, Alpo
(Väisänen, Jalmari)
(Tirronen, Paavo)

Vaasan it. piiri

Lahtinen, Feliks
Mäkinen, Lauri ✓
(Heininen, Tauno) ✓
(Hämäläinen, Kaarlo)

Vaasan et. piiri

Vuorinen, Viljo ✓
(Laitinen, Mikko)

Vaasan pohj. piiri

Pietilä, Jaakko ✓
(Aro, Hugo)

Oulun piiri

Väyrynen, Antero ✓
(Vetosalmi, Elias)

Kajaanin piiri

Mikkonen, Konsta ✓
(Okkonen, Artturi)

Lapin piiri

Saavalainen, Niilo ✓
(Kuoppala, Erkki)

Ruotsalainen Työväenliitto

Vuorinen, Pentti ✓
(Johansson, Johan)

*1 Finlänkska jäsenia
15 + 27, yhteensä 42*

Merk. A.V.

Sos.-dem. Eduskuntaryhmä:

*Henriksson, Gunnar ✓
Rautala, Viljo ✓*

Tilintarkastajien puheenjohtaja:

Salovaara, Väinö V. ✓

*Muut tilintarkastajat: Yrjölä, Albert ✓
Ahde, Väinö ✓*

Puoluelehdet

Työväenlehdistö:	Wuokko, Eino A. ✓
TST:	Kalkkinen, Eino ✓
Suomen Sosialidemokraatti:	Pohjanmaa, Ilkka ✓
Turun Päivälehti:	Vaara, Rafael ✓
Uusi Aika:	Rantanen, Vilho ✓
Hämeen Kansa:	Pellonen, Mauno ✓
Kansan Lehti:	Ylökangas, Holger ✓
Eteenpäin:	Kantonen, Aarno ✓
Kansan Työ:	Piiäinen, Alpo ✓
Vapaus:	Möilanen, Tommi ✓
Kansan Voima:	Wiksten, Erkki ✓
Työn Voima:	Ketola, Pentti ✓
Pohjanmaan Kansa:	Henriksson, Juho ✓
Pohjolan Työ:	Karvinen, Anu ✓
Svenska Demokraten:	
Tulevaisuus:	

Piiritoimikunnat:

Helsingin piiri:	Suontausta, Tauno ✓	Lönnqvist, Ragnar ✓
Uudenmaan piiri:	Lampinen, Väinö ✓	Kaljunen, Veikko ✓
Turun et. piiri:	Viheriäranta, Joel ✓	Salo, Jorma ✓
Satakunnan piiri:	Vilponiemi, Väinö ✓	
Hämeen et. piiri:	Nurminen, Antero ✓	Salomaa, Viljo ✓
Hämeen pohj. piiri:	Halme, Antti ✓	Johansson, Lino ✓
Kymen piiri:	Lahtinen, Alli ✓	
Mikkelin piiri:	Airas, Aaro ✓	Monola, Veikko ✓
Kuopion länt. piiri:	Terästö, Edit ✓	Suksi, Keijo ✓
Joensuun piiri:	Neiglick, Kalervo ✓	Koronen, Antti Jussi ✓
Vaasan it. piiri:	Kähkönen, Tauno ✓	
Vaasan et. piiri:	Lepistö, Eeli ✓	
Vaasan pohj. piiri:	Metsäranta, Toimi ✓	
Oulun piiri:	Koponen, Erkki ✓	
Kajaanin piiri:	Kovalainen, Leevi ✓	
Lapin piiri:	Uksila, Heino ✓	
Ruotsalainen Työväenliitto:	Fagerholm, K.-A.	Lindeman, Lars ✓

Turun Sd. Kunnallisjärjestö: Leppänen, Aulis ✓

Tampereen Sd. Kunnallisjärjestö:

Lahden Sos.-dem. Kunnallisjärjestö: Tornainen, Pauli ✓

Sos.-dem. Naisliitto:

Brander-Vallin, Laura ✓

Sos.-dem. Nuorisoliitto:

Kymenlahti, Pentti ✓

Sos.-dem. Raittiusliitto:

Laarinen, Yrjö A. ✓

Puoluetoimikunnan jaostojen puheenjohtajat:

Kunnallisaasiainjaosto:

Typpö, Sulo ✓

Kasvatustoimikunta:

Oittinen, Reino H. ✓

Maaseutuvaltuuskunta:

Haapasalo, K.F. ✓

Urheilujaosto:

Heiskanen, Arvi

Puolueen vastuunalaiset toimihenkilöt:

Nevalainen, Valde ✓

Paananen, Aarne ✓

Väyrynen, Aatto ✓

Hurri Olavi ✓

Burman, Pauli ✓

Toimitsijat: Lahti, Vihtori ✓
Laitinen, Olli ✓
Simonen, Heikki ✓
Kärkkäinen, Aaro ✓
Meriluoto, Teppo ✓
Kanerva, Reino ✓
Nissinen, Veikko ✓
Nordman, Jarl ✓
Tiainen, Hilja ✓
Rinne-Virolainen, Taimi ✓

Puolueneuvoston varajäsenet: Palonen, Lauri (Uusimaa) ✓
Rautsiala, Johannes (Uusimaa) ✓

Savon Kansa: Tamminen, A.O. ✓

Lehtinen, S. ✓
Tapaninen, Kalle ✓
Hyytiäinen, Anni ✓
Virtanen, Gyro ✓
Ranne, Torsti ✓
Hartikainen, Helmi ✓
Kallio, Kalevi ✓
Leppänen, Reijo ✓
Ojanen, Sulo ✓

Maaseututorinseuran jäseniä ✓

Pyydämme kohteliaimmin päästä seuraamaan Puolueneuvoston kokousta 23/5-59.

Ilmari Linna

Jalmari Väisänen

Paavo Vihavainen

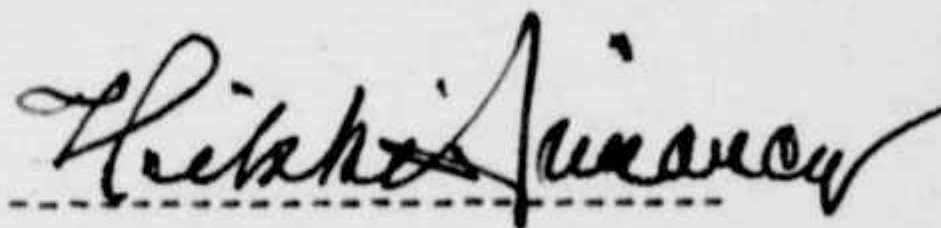
Artturi Koskinen

Erkki Pernu

Sulo Lehtonen

Aarne Lautamies

7.
Puolueen maaseututoimikunnan puolesta,

A handwritten signature in dark ink, appearing to read 'Heikki Simonen', written over a horizontal dashed line.

Heikki Simonen

ovat anoneet:

- ✓ Lehtinen, Elo }
✓ Pulkkinen, Aarre } Helsingin piirin toimitsijoita
✓ Järvinen, Veikko }
- ✓ Tapaninen, Kauko Uudenmaan piirin toimitsija
- ✓ Palonen, Lauri P:neuvoston varajäsen Uudeltamaalta
✓ Rautava, Johannes " "
- ✓ Tamminen, A.O. Kuopio (Savon Kansa)
- ✓ Tiilikainen, Ulla
- ✓ Turunen, Varma K.
- ✓ Alanko, Kustaa
- ✓ Hyvönen, Onni, Tohmajärvi
- ✓ Isoviita, Antti, Oulu
- ✓ Lindeqvist, Aarno, Turku Työpaikkatoimitsijoita
- ✓ Ripattila, Matti, Hamina
- ✓ Saha, Pentti, Ilmajoki
- ✓ Silvennoinen, Onni, Tampere
- ✓ Virtanen, Yrjö, Hyvinkää

17.

SUOMEN
SOSIALIDEMOKRAATTINEN PUOLUE
HELSINKI PAASIVUORENK. 3

Liite n:o 2

PUHELIMET

Puoluesihteeri 77 24 10 77 39 93
Järjestösihteeri . . . 77 47 21
Taloudenhoitaja . . . 77 29 95
Kunnallisasiat . . . 77 47 42
Toimisto 77 23 47
Kassa 77 87 52
Julkaisujen toim. . . . 77 87 53

Helsinki, 12. päivänä toukokuuta 1959.

KUTSU PUOLUENEUVOSTON KOKOUKSEEN

Sosialidemokraattisen Puolueen Puolueenuevosto kutsutaan sääntömääräiseen kokoukseen, joka pidetään Helsingin Työväentalon A-salissa lauantaina 23. päivänä toukokuuta 1959 alkaen kello 11.

Sääntömääräisten asioiden lisäksi päätetään mm. puolueen omistaman kiinteistön luovutusta koskevasta asiasta.

SOSIALIDEMOKRAATTINEN PUOLUETOIMIKUNTA

Väinö Tanner

Jakelu: Puoluetoimikunnan jäsenet
Puolueenuevoston muut jäsenet
Sos.-dem. Eduskuntaryhmän edustaja
Puoluelehtien edustajat (yksi kustakin puoluelehdestä)
Piirittoimikuntien edustajat (yksi kustakin piiristä)
Tilintarkastajien puheenjohtaja

Tiedoksi: Sos.-dem. Naisliitto
Sos.-dem. Nuorisoliitto
Sos.-dem. Raittiusliitto
Puoluetoimikunnan jaostojen puheenjohtajat

K E R T O M U S

Suomen Sosialidemokraattisen Puolueen toiminnasta v. 1958

I. YLEISKATSAUS

1. Kansainvälinen tilanne

Kansainvälisen tilanteen kehittyminen syksyllä 1957 rauhalliseen suuntaan antoi vuoden 1958 alkaessa toiveita kehityksen jatkumisesta suotuisissa merkeissä. Pian kuitenkin tapahtui käänne, ja ennen pitkää kansainvälispoliittisen tilanteen rauhoittumiseen rakentuneet toiveet hautautuivat uudelleen leimahtaneen kylmän sodan moninaisiin kiistakysymyksiin.

Vuoden alussa tapahtui idän ja lännen välillä kosketuksenottoa kirjeenvaihdon muodossa. Pääministeri Bulganinin länsivaltojen hallituksille lähettämät kirjeet olivat tiukan pohdinnan alaisina. Tammi-kuun alussa Bulganin ehdotti Yhdysvalloille ja 17 muulle valtiolle Atlantin ja Varsovan liittojen edustajien konferenssia. Presidentti Eisenhower hylkäsi ehdotuksen ilmoittaen, että pohja suurvaltain konferenssille on luotava alemman tason kokouksissa. Muiden länsimaiden asenne noudatti suuressa määrin Yhdysvaltojen esimerkkiä. Liittokansleri Adenauer vastasi Bulganinin kirjeisiin leimaten ne häirintäyrityksiksi. Pääministeri Macmillan ilmoitti Englannin olevan valmis aloittamaan hyökkäämättömyyssopimuksen solmiamista koskevat neuvottelut Neuvostoliiton kanssa ja ehdotti suurvaltakonferenssin pitämistä vasta huolellisten valmistelujen jälkeen. Kirjeenvaihdon jatkuessa länsi ehdotti suurvaltakonferenssia valmistelevan ulkoministerikonferenssin koollekutsumista, mihin Neuvostoliitto ja myöhemmin myös Yhdysvallat suhtautuivat torjuvasti. Helmikuussa Eisenhower kirjoitti Bulganinille: "Suurvaltakonferenssin sijasta olemme joutuneet umpikujaan".

Maaailmanpolitiikan polttopiste kohdistui helmikuussa keski-itään, jossa edellisenä syksynä oli syntynyt pääasiassa Syyrian alueelle keskittynyt kriisi. Venäläissyrialainen sopimus Neuvostoliiton taloudellisesta ja sotilaallisesta avusta viittasi siihen, että Syyria oli muuttumassa Neuvostoliiton vaikutusalueeksi. Turkin ja Syyrian välinen jännitys kasvoi ja sotilaallista valmiutta tehostettiin kummallakin puolella rajaa. Uusi vaihe keski-idän tilanteessa alkoi helmikuussa

Egyptin ja Syyrian liittyessä Yhdistyneeksi arabitasavallaksi, mihin myös kaukainen Jemenin imamikuntakin liittyi. Vastavetona Nasserin vallan laajentumiselle Irak ja Jordan solmivat hallitsijaunionin, joka jäi kuitenkin varsin lyhytaikaiseksi Irakin jouduttua heinäkuussa vallankumouksen pyörteisiin. Vallankumous ei kuitenkaan johtanut Irakia Egyptin yhteyteen. Joka tapauksessa Irak Bagdadin sopimusvaltioiden ai-
noana arabijäsenenä sanoutui irti sopimuksesta, mikä merkitsi vakavaa takaiskua Englannin ja Yhdysvaltojen vaikutusvallalle keski-idässä.

Yhdistyneen arabitasavallan syntyminen sai aikaan kuohuntaa myös Syyrian naapurivaltiossa Libanonissa, joka pitkällisen sisällissotansa heikentämänä oli liukumassa Nasserin valtapiiriin. Kairosta ja Damaskuksesta käsin johdettu hallituksenvastainen oppositio aloitti touku-
kuussa voimakkaan liikehtimisen, joka pian sai kansainvälistäkin kan-
tavuutta. Yhdysvallat ja Englanti ryhtyivät tukemaan Libanonin halli-
tusta, joka näki asemansa olevan pahasti uhattuna. Aluksi Yhdysvallat lähettivät 6. laivastonsa risteilemään Välimeren itäosaan tarkoituksel-
la vaikuttaa rauhoittavasti Libanonin kapinallisiin. Samanaikaisesti YK:n turvallisuusneuvosto puuttui asiaan - mm. Yhdysvaltojen vaatimuk-
sesta - lähettäen tarkkailijaryhmän tutkimaan, tuettiinko Libanonin ka-
pinallisia naapurivaltiojen taholta. Tarkkailijaryhmän heinäkuun alussa jättämässä raportissa ei ollut todettu aseellista apua virranneen Liba-
noniin Yhdistyneestä arabitasavallasta. Irakin vallankumouksen tapah-
duttua pyrkivät länsivallat estämään sellaisen ketjureaktion syntymis-
tä, joka olisi johtanut koko arabimaailman Nasserin valvontaan ja siten lisännyt Neuvostoliiton vaikutusvaltaa keski-idässä. Yhdysvallat ja
Englanti suorittivat sotilaallisen intervention Libanoniin ja Jordani-
aan ko. maiden hallitusten pyynnöstä. Interventiot suoritettiin varsin rajoitetuissa muodoissa. Keski-idän ruutitynnyri oli lähellä räjähdys-
vaihetta. Nasser ja Hrushtshev aloittivat laajasuuntaisen propaganda-
sodan lännen suurvaltoja vastaan ilmoittaen samalla selvin sanoin puut-
tuvansa tapahtumien kulkuun, jos Yhdysvallat ja Englanti ulottaisivat
interventionsa Irakiin. Hrushtshev ehdotti keski-idän tilannetta käsit-
televän huipputason konferenssin koollekutsumista, jota länsivallat pi-
tivät propagandistisena temppuna. Lännen ehdotuksen mukaan tämantapai-
nen konferenssi olisi ollut pidettävä YK:n turvallisuusneuvostossa. Seuranneessa noottien vaihdossa Neuvostoliitto vaihteli kantaansa pää-
tyen lopuksi Kiinan kanssa neuvoteltuaan vaatimaan YK:n yleiskokouksen
koollekutsumista. Sillä välin tilanne keski-idässä alkoi rauhoittua län-
nen joutuessa tunnustamaan tapahtuneet tosiasiat väistämättömiksi. Ira-

kin uuden hallituksen kanssa solmittiin diplomaattiset suhteet. Libanonissa valittiin uusi presidentti amerikkalaisten toimiessa välittäjänä. YK:n yleiskokouksessa elokuussa hyväksyttiin arabivaltioiden esittämä päätöslauselma, jonka mukaan pääsihteeri Hammarskjöldin tuli neuvottelemalla saada amerikkalaiset ja englantilaiset joukot lähtemään Libanonista ja Jordanista. Näin tapahtuikin, ja syksyn mittaan Nasserin omaksui rauhallisemman politiikan saatuaan Libyan ja Tunisian vastaansa.

Toukokuussa alkoi Ranskassa vakava sisäpoliittinen kriisi, joka johti neljännen tasavallan kukistumiseen. Kriisin syntyminen sai alkunsa monista toisiinsa niveltyneistä syistä. Epäonnistuneen hallitusjärjestelmän vuoksi Ranska oli jatkuvasti kärsinyt tiheistä hallituspulista ja puolueiden välisistä riidoista samalla kun maan Algerian-politiikka oli ajautunut täydelliseen umpikujaan. Kansalliskokous oli jakaantunut kuuteentoista keskenään kiistelevään ryhmään, mikä väistämättömästi johti sisäpoliittiseen kaaokseen. Toukokuussa toimeenpanivat Algerian äärimmäisoikeistolaiset ryhmät vallankaappauksen. Toimenpiteen tarkoituksena oli estää Pflimliniä tulemasta valituksi pääministeriksi. Pflimlin sai kuitenkin taakseen kansalliskokouksen enemmistön. Algerian sotilasjunta ei antanut periksi ja vallankumous levisi Korsikan saarelle. Samanaikaisesti kenraali de Gaulle valmisti paluutaan valtaan. Ranska oli sisällissodan partaalla kun de Gaulle kutsuttiin pääministeriksi hänen omilla ehdoillaan. Kansalliskokous oli painettu polvilleen. Ranskan sosialistipuolue hajaantui kahtia Guy Molletin johtaman oikeistosiiven asetuttua tukemaan de Gaullea. Kesäkuun 1 päivänä de Gaulle sai kansalliskokouksen luottamuslauseen muodostaakseen oman hallituksensa. Ennen pitkää nousi uuden hallituksen keskuudessa etualalle uusi poliittinen hahmo, kiihko-oikeistolainen Jacques Soustelle, jonka osuus neljännen tasavallan hävittämisessä oli ollut varsin huomattava.

De Gaullen ensimmäisenä tehtävänä oli uuden perustuslain kirjoittaminen. Viidennen tasavallan perustuslaki vahvisti presidentin ja hallituksen asemaa kansalliskokouksen kustannuksella. 100.000 jäsenen valitsijakollegio valitsee tasavallan presidentin, jonka toimikausi kestää 7 vuotta. Presidentti nimittää hallituksen, voi hajottaa kansalliskokouksen, johtaa suvereenisti maan ulkopoliittikkaa ja määrää suhteista ulkovaltoihin sekä käyttää poikkeusvaltuuksia hätätilan uhatessa. Hallitus vastaa toiminnastaan kansalliskokoukselle, joka voi kaataa hallituksen vain äänten määräenemmistöllä. Ranska siirtyi "ohjattuun demokratiaan". Syyskuussa suoritettiin kansanäänestys perustuslaista,

joka sai taakseen 85 % äänistä. De Gaulle ilmoitti voitonpuheessaan: "Annan Ranskalle takaisin sen kunnian".

Demokraattisten instituutioiden merkitys oli vähentynyt heti de Gaullen hallituskauden ensi päivistä lähtien. Kansalliskokous lähetettiin "lomalle" ja de Gaullelle myönnettiin poikkeusvaltuudet, mikä merkitsi rajatonta yksinvaltaa. Kansalliskokouksen vaaleihin valmistauduttiin kovalla kiireellä. De Gaullen uusi vaalilaki mursi täydellisesti kommunistien vallan. Vaaleissa kommunistit menettivät 1,5 miljoonaa ääntä selviytyen kuitenkin suurimmaksi puolueeksi. Vaalilain säännökset aiheuttivat sen, että huolimatta suuresta äänimäärästään (19 %) kommunistit saivat vain vajaa 2 % edustajapaikoista, putous 145:stä paikasta 10:een oli huimaava. Sosialistit menettivät 60 % edustajapaikoistaan, määrän pienentyessä 87:stä 40:een. De Gaullen ja Soustellen puolue, Uuden tasavallan liitto (UNR) sai yksinään 170 paikkaa. Poliittinen heiluri oli heilahtanut rajusti oikealle.

Ranskan sosialistipuolueen asettuminen de Gaullen pyrkimysten taakse herätti suuttumusta monissa sosialistisen internationalen jäsenpuolueissa. Mollet'n katsottiin pettäneen demokraattisen sosialismin periaatteet. Pisimmälle arvostelussa meni Argentiinan sosialistipuolue, jonka puoluekongressi vaati S.F.I.O.:n erottamista internationalen jäsenyydestä.

Ranska oli saanut uudet kasvot. Ilmeisesti kansan enemmistö näki de Gaullessa pelastajansa, vaikka syksyn mittaan oppositioääniä alkoi kuulua entistä enemmän. Kansansuosio oli kuitenkin järkkymätön. De Gaullen presidentiksi valitseminen ei kohdannut esteitä.

Syyskesällä siirtyi tapahtumien painopiste muutamiksi viikoiksi kaukoitään, jossa Manner-Kiina aloitti Formosan hallussa olevien rannikkosaarten Quemoy'n ja Matsun pommituksen. Tilanne näytti ajoittain varsin uhkaavalta. Ankarasta tykistötulesta huolimatta saaret voitiin huoltaa Formosalta käsin ja Pekingin hallitus ryhtyi hieromaan sovintoneuvotteluja lännen kanssa. Varsovassa käydyt neuvottelut eivät kuitenkaan johtaneet käytännöllisiin tuloksiin. Joka tapauksessa saarille kohdistunut tykistötuli lopetettiin ja asia siirtyi jälleen toisarvoiseen asemaan.

Marraskuussa Yhdysvalloissa pidetyissä kongressivaaleissa demokraatit lisäsivät johtoasemaansa sekä senaatissa että edustajainhuoneessa. Vaalien tulos antoi suuntaa kahden vuoden kuluttua pidettävälle presidentinvaaleille. Yhdysvaltojen ulkopolitiikkaan ei vaalituloksilla ollut merkittävää vaikutusta. Merkillepantava seikka on se, että

republikaaninen presidentti joutuu nyt toimimaan kuusi vuotta kahdeksasta virkavuodestaan demokraattisenemmistöisen kongressin tuen turvin - ainutlaatuinen tapaus Yhdysvaltojen historiassa.

Saksan-kysymys tuli etualalle marraskuussa Hrushtshevin ilmoittaessa aikovansa poistaa neuvostojoukot Berliinistä ja ehdottaessa Berliinistä muodostettavaksi "vapaakaupungin", joka jäisi vaille liittolaisten sotavoimia ja siten kokonaan Itä-Saksan kommunistihallituksen armoille. Lännen vastaus oli jyrkkä kieltö, ja Berliinin-kysymyksen saama käänne kuohtui länsimaissa mieliä. Neuvostoliiton esittämän neuvottelutarjouksen uhkavaatimuksen luontoinen määräaika päättyy vuoden 1959 toukokuussa. Joulukuussa Länsi-Berliinissä suoritettujen vaalien tulos oli murskaava isku kommunisteille, jotka menettivät neljänneksen äänistään. Pormestari Willy Brandtin johtama sosialidemokraattinen puolue lisäsi äänimääräänsä saaden hieman yli puolet kaikista äänistä.

Keskustelu Saksan yhdistämisestä jatkui kautta koko vuoden. Yhdistämishanke oli syksyllä laskusuunnassa länsivaltojen osoittaessa melkoista haluttomuutta kysymyksen ratkaisemiseen Neuvostoliiton ehdotusten pohjalta. Erityisesti on Atlantin liiton johto vastustanut yhdistämissuunnitelmia, sillä niiden toteutuminen merkitsisi Atlantinliiton voimakkaan etuvartion Länsi-Saksan luopumista liiton jäsenyydestä. Vuoden aikana tehostettiin Länsi-Saksan aseistamisohjelman toteuttamista. Maaliskuussa liittopäivät hyväksyivät Länsi-Saksan varustamisen ydinaseilla. Varustautumisohjelmassa oli etusijalla Itämeren puolustuksen järjestely. Länsi-Saksan kolme vuotta sitten aloitettua laivaston rakennusohjelmaa laajennettiin. Atlantinliiton sotilasjohto esitti Länsi-Saksan laivastolle annettavan päävastuun liiton sotilaallisista operaatioista Itämerellä mahdollisen hyökkäyksen tapahtuessa. Suunnitelman toteuttamiseksi tarvitaan Tanskan itärannikolta sotasatamia Länsi-Saksan kasvavaa laivastoa varten. Sotasatamien rakennustöitä kiirehdyttiin samalla kun Atlantinliiton sotilaallisessa johdossa pyrittiin suorittamaan organisatorisia uudelleenjärjestelyjä. Länsi-Saksan puolustusministeri Strauss vaati Tanskan siirtämistä liiton pohjoisesta ryhmästä keski-Euroopan ryhmään, jolloin Länsi-Saksa saisi Tanskan asevoimat johdettavakseen. Tanskan ja ennen muuta Norjan taholta vastustettiin ankarasti Straussin suunnitelmia. Tanskan lehdistö aloitti voimakkaan propagandataistelun Länsi-Saksan laajentuvaa asemahtia vastaan, erityisesti sen Tanskaan tunkeutumisen johdosta.

Poliittinen tilanne Itämerellä jännittyi lähinnä Länsi-Saksan sotilaallisen voiman jatkuvasti kasvaessa. Jo alkuvuodesta kirjoitti neuvostoliittolainen aikakauslehti 'International Affairs' Itämeren kysymyksestä: "On ilmeistä, että jos Länsi-Saksa pitää kiinni tästä politiikasta, joka saa täydellisen tuen Atlantin-sopimusmailta, Itämerestä tulee vaarallinen alue kansainvälisessä politiikassa." Neuvostoliiton asenne jyrkkeni vuoden mittaan ja tämä heijastui myös Neuvostoliiton ja Suomen välisiin suhteisiin syksyllä.

Euroopan poliittinen tilanne pysyi edelleen jännittyneenä. Ainoan vakavamman yrityksen jännityksen laukaisemiseksi teki Puolan ulkoministeri Adam Rapacki, joka esitti syksyllä uuden version aikaisemmasta ns. Rapacki-suunnitelmasta. Lokakuussa 1957 Rapacki esitti YK:n yleiskokouksessa ydinaseettoman vyöhykkeen luomista Keski-Eurooppaan, ts. Puola, Tshekkoslovakia, Itä-Saksa ja Länsi-Saksa eivät saisi lainkaan ydinaseita. Keväällä 1958 länsivallat hylkäsivät Rapackin ehdotuksen. Syksyllä Rapacki vieraili Norjassa ja Lontoossa esittäen, että edellä mainitut valtiot riisuttaisiin kokonaan aseista ja suurvallat vetäisivät joukkonsa niissä olevista tukikohdista. Tämä uusi versio otettiin länsimaissa vastaan sekavin tuntein, Neuvostoliitto sen sijaan asettui sitä tukemaan. Länsimaissa arveltiin Neuvostoliiton joka tapauksessa hyötyvän Rapacki-suunnitelman toteutumisesta enemmän kuin ne. Sen sijaan sosialidemokraattiset puolueet mm. Norjassa ja Länsi-Saksassa osoittivat ilmeistä mielenkiintoa aseettoman vyöhykkeen luomista koskevaa ehdotusta kohtaan. Adenauerin hylättyä Rapacki-suunnitelman Länsi-Saksan sosialidemokraattinen puolue vaati suunnitelman ottamista vakavan pohdinnan kohteeksi.

Englannin työväenpuolueessa esiintyneet erimielisyydet saatiin sovittua lokakuussa pidetyssä vuosikonferenssissa. Puolueen sisäisen yhtenäisyyden vahvistajana esiintyi Aneurin Bevan, "varjohallituksen ulkoministeri", joka konferenssipuheessaan hyökkäsi kiivaasti ulkoministeri Lloydia vastaan. Samassa tilaisuudessa puolueen johtaja Hugh Gaitskell tuomitsi jyrkästi suunnitelmat, joiden mukaan Englannin olisi lopetettava vetypommien valmistus riippumatta siitä, mitä Yhdysvallat ja Neuvostoliitto aikovat tehdä. Päätöslauselmaehdotus, jossa vaadittiin vetypommista luopumista, hylättiin myöhemmin suoritetussa äänestyksessä. Sen sijaan hyväksyttiin kokeiden lopettamista koskeva päätöslauselma.

Länsi-Saksan sosialidemokraatit menestyivät osavaltioiden paikallisissa vaaleissa. Puolueen yleispolitiikkaa sävytti vastustus Adenauerin

rin yleistä puolustuspolitiikkaa kohtaan. Erityisen jyrkästi sosialidemokraatit vastustivat Länsi-Saksan varustamista atomiasein. Loppupuolella vuotta puolueen suhtautumisessa Bundeswehriin, Länsi-Saksan armeijaan, tapahtui jossain määrin muuttumista. Aikaisemmin sosialistit kielsivät puolueen jäseniä värväytymästä vapaaehtoisesti armeijaan, mutta lokakuun alussa sosialidemokraattisten liittopäivien jäsenten hyväksymässä julkilausumassa liittopäiväryhmä ilmoitti pitävänsä oikeana puolueen jäsenten liittymistä Bundeswehriin. Tarkoituksena on luoda aikaisempaa lujemmat suhteet valtakunnan puolustusvoimiin.

Italian sosialistipuolueessa (PSI) puolueen sihteeri Nenni pyrki johtamaan puolueensa itsenäiseen asemaan irrottautumalla kommunistien kanssa tapahtuneesta yhteistoiminnasta. Tässä mielessä hän etsi yhteistyömahdollisuuksia Saragatin johtaman sosialidemokraattisen puolueen kanssa. Ratkaisu jäi vuoden 1959 puolelle.

Kommunistisessa valtapiirissä tapahtui vuonna 1958 suuria muutoksia. Jugoslavian ja muiden kommunistimaiden välit viilentyivät jälleen. Kiinan kommunistipuolue hyökkäsi monessa yhteydessä Jugoslavian kommunistipuoluetta vastaan syyttäen sitä "revisionismista". Neuvostoliitto saattoi Jugoslavian taloudellisiin vaikeuksiin päättämällä lopettaa suuret lainasopimuksen mukaiset toimitukset. Saman teki Tshekkoslovakiaakin. Jugoslavian ja Albanian suhteet huononivat jatkuvasti, ja kummankin maan lehdistö kävi avointa propagandasotaa.

Kiinassa toimeenpantiin suuria taloudellisia uudistuksia, joista merkittävin on pääministerin paikalta eronneen Maotsetungin ajama kansankommuunijärjestelmän toteuttaminen. Satojen miljoonien ihmisten ohjaaminen työyhteisöihin, kommuuneihin, ei suinkaan ole sujunut kivuttomasti. Tyytymättömyyttä ilmeni eri puolilla jättiläisvaltakuntaa.

Neuvostoliitossa Hrushtshev lopullisesti syrjäytti Bulganinin, jonka tähti oli jo edellisenä vuonna alkanut laskea. Taistelu Molotovin ja Malenkovin johtamaa "puolueenvastaista" ryhmittymää vastaan voimistui vuoden vaihteeseen tultaessa. Sisäisistä järjestelyistä kiinnitti huomiota valtiollisen poliisin päällikön Ivan Serovin siirtäminen toisiin tehtäviin.

Unkarin pääministeri Kadar luovutti tammikuussa tehtävänsä Ferenc Münnichin käsiin. Sisäpoliittisesti maa oli verrattain rauhallinen. Kesäkuussa yllättäen ilmoitettiin, että entinen pääministeri Imre Nagy ja puolustusministeri kenraali Pal Maleter oli salaisessa oikeudenkäynnissä tuomittu kuolemaan ja teloitettu. Vielä kerran läntisen maailman yleinen mielipide tuomitsi Neuvostoliiton ja Unkarin menettelyn syksyn

1956 vallankumouksen tukahduttamisessa. YK:n Unkarin asiain erikoiskomitea esitti telotuksista raportin YK:n XIII yleiskokoukselle, jossa enemmistö esitti ankan arvostelun tapahtuneen johdosta.

YK:n yleiskokouksessa oli etusijalla aseistariisuntakysymykset. Käytännöllisiin tuloksiin ei idän ja lännen välillä vallinneiden erimielisyyksien johdosta päästy. Neuvosto-Kiinan jäsenyys YK:ssa oli jälleen esillä. Suomen taholta puollettiin jäseneksi ottamista, jota kuitenkin suuri enemmistö vastusti. Asia raukesi jälleen. Muina tärkeinä kysymyksinä käsiteltiin Algerian ja Kyproksen ongelmia, mutta eri käsityskantojen kesken esiintyneet vastakohtaisuudet estivät ratkaisun pääsyn.

Yleisenä huomiona tarkasteltaessa vuoden 1958 kansainvälispoliittisia tapahtumia on todettava, että kaikkialla on sisäpoliittisen hajaannuksen lopettamiseksi pyritty keskittämään valtaa yksiin käsiin. Erityisesti on huomattava sotilasvallan kasvu Afrikan ja Aasian maissa. Pakistanissa otti kenraali Ayab Khan vallan käsiinsä, Indonesiassa rajoitettiin presidentti Sukarnon toimesta demokraattisia vapauksia, Siamissa siirtyi valta sotilasjuntan käsiin, samoin Burmassa, Libanonissa ja Sudanissa. Kansainvälisen politiikan painopiste on siirtymässä nyt Afrikkaan, jossa itsenäistyneet ja itsenäistyvät valtiot ovat joutuneet idän ja lännen valtapyrkimysten kohteiksi. Vuosi 1959 joutui vastaanottamaan edeltäjältään sekavan poliittisen perinnön, jonka rauhanomaisessa hoitamisessa suurvallat joutuvat ponnistelemaan kauan.

2. Suomen asema

Tasavallan presidentti Urho Kekkonen vieraili Neuvostoliitossa toukokuun 22 - 31 päivinä. Presidentin seurueeseen kuului taloudellisen ja poliittisen elämämme edustajia. Presidentti Kekkonen seurueineen suoritti erittäin ystävällisissä merkeissä sujuneen vierailunsa aikana laajan kiertomatkan mm. Leningradiin, Uralille ja Uzbekistaniin. Neuvostoliiton johtajien kanssa Moskovassa käydyissä neuvotteluissa Neuvostoliitto ilmoitti periaatteessa suostuvansa myöntämään Suomelle pitkäaikaisen 32-40 miljardin markan lainan tavaroina ja 50 vuoden kauttakulkuoikeuden Saimaan kanavaan. Neuvottelujen lopputiedonannossa Suomi ja Neuvostoliitto ilmoittivat kannattavansa Keski-Euroopan ydinaseetonta vyöhykettä eli ns. Rapacki-suunnitelmaa. Presidentin palattua vierailultaan Helsinkiin ministeri Ralph Enckell ilmoitti leh-

distön edustajille järjestetyssä tiedotustilaisuudessa, että Suomen ja Neuvostoliiton välinen sotavankikysymys nykyisessä muodossaan voitiin katsoa loppuunkäsitellyksi.

Tanskan kuningas Frederik IX ja kuningatar Ingrid sekä kruununperijä, prinsessa Margarethe vierailivat Suomessa kesäkuun 11 - 13 päivinä. Lämpimän veljestunteen ja vilpittömän ystävyysleimaama vierailu lujitti Suomen ja Tanskan perinnäisiä siteitä.

Syyskuussa matkusti Neuvostoliiton Helsinkiin akkreditoitu suurlähettiläs Lebedev Moskovaan, josta ilmoitettiin, että Suomeen nimitetään uusi suurlähettiläs. Myöhemmin Neuvostoliiton taholta annettiin ymmärtää, ettei neuvotteluja vuoden 1959 tavaravaihdosta, Saimaan kanavasta eikä Virolahden kalastuskysymyksistä voitu aloittaa aikaisemmin tehtyjen sopimusten mukaisesti. Neuvostoliiton suhtautuminen Suomeen kiristyi vuoden loppuun tultaessa. Erityisesti Neuvostoliiton lehdistö hyökkäsi pääministeri Fagerholmin hallitusta vastaan tarkoituksenaan painostaa hallitusta ja siten vaikeuttaa sen toimintaa. Suurlähettilään nimityskysymys siirtyi vuoden 1959 puolelle.

3. Pohjoismaiden yhteistyö

Pohjoismaiden yhteistyön kannalta laajakantoisin ja tärkein kysymys oli edelleenkin vuoden 1958 aikana suunniteltu pohjoismaiden välisen taloudellinen yhteistyö. Pohjoismaiden Neuvoston istunnossa 1954 hyväksytyn suosituksen perusteella jatkuneet asiantuntijain ja virkamiesten suorittamat selvitykset olivat vuonna 1957 johtaneet Pohjoismaiden taloudellisen yhteistyövaliokunnan ensimmäisen raportin valmistumiseen. Sanottua raporttia, joka käsitti 80 prosenttia pohjoismaiden välisestä tavaravaihdosta, käsiteltiin Pohjoismaiden Neuvoston talousvaliokunnan ja yhteistyöministereiden yhteisessä kokouksessa Händäsis-
sa Ruotsissa syksyllä 1957 ja tämän kokouksen tuloksena yhteistyöministerit antoivat yhteistyövaliokunnalle tehtäväksi selvittää mahdollisuudet vielä jäljellä olevan 20 prosentin sisällyttämisestä mahdolliseen tulliliittoon. Yhteistyövaliokunnan saatua lisämietintönsä valmiiksi syyskuussa 1958 kokoontui neuvoston talousvaliokunta jälleen pohtimaan taloudellista yhteistyötä yhdessä yhteistyöministereiden kanssa Salt-
sjöbadenissa Ruotsissa syyskuun 22-23 päivinä. Tässä kokouksessa ilmeni muiden pohjoismaiden kuin Suomen taholta halu ennen pohjoismarkkinoita koskevan ratkaisun tekoa odottaa Länsi-Euroopassa vireillä olevien taloudellisten yhteistyösuunnitelmien, eritoten mahdollista vapaakauppa-aluetta koskevien neuvottelujen tuloksia. Vaikkakin asiantun-

tijaelinten selvitystyö oli suurimmalta osaltaan loppuunsuoritettu, eivät neuvottelut olleet johtaneet vielä tuloksiin m.m. maataloustuotteiden ja kalatuotteiden osalta. Saltsjöbadenin kokouksessa päätettiin, että koko pohjoismarkkinakysymys otettaisiin käsiteltäväksi Pohjoismaiden Neuvoston 6. istunnossa Oslossa marraskuun 9-15 päivinä 1958. Sitä ennen neljän pohjoismaan hallitukset jättivät koko yhteistyövaliokunnan aineiston ehdotuksineen, mikä aineisto käsitti kaikkiaan 8 nidettä, neuvostolle. Hallitukset selittivät nimenomaan, etteivät ne olleet määritelleet kantaansa yhteistyövaliokunnan ehdotukseen pohjoismaiden välisen tulliliiton solmimisesta. Neuvoston istunnossa vahvistui käsitys siitä, että vapaakauppa-aluetta koskevien neuvottelujen jatkuessa ei lopullista ratkaisua pohjoismarkkinoiden kohtalosta ollut odotettavissa. Neuvosto hyväksyi kuitenkin asian edelleen kehittämisen kannalta tärkeän suosituksen, jonka mukaan hallituksia kehoitettiin käymään neuvotteluja pohjoismaiden välisen taloudellisen yhteistyön muodoista, jotta ratkaisu voitaisiin tehdä viivytyksettä olosuhteiden sen salliessa. Tämän suosituksen perusteella pohjoismarkkinakysymys siirtyi poliittiselle tasolle. Jo joulukuussa pidettäväksi suunniteltu pääministerikokous jouduttiin kuitenkin Suomen hallituskriisin vuoksi siirtämään tammikuuhun 1959.

Pohjoismarkkinoita monin verroin suppeampi, mutta varsinkin maamme pohjoisimmille seuduille työllisyyden kannalta erittäin merkityksellinen on suunnitelma norjalais-suomalaisen sulfaattiselluloosatehtaan perustamisesta Kirkkoniemeeseen. Tätä tehdashanketta koskevat neuvottelut jatkuivat vuonna 1958. Jo tammikuussa oli yhteinen sekakomitea antanut mietintönsä asianomaisille hallituksille. Mietinnön perusteella myönnettiin sekä Norjassa että Suomessa varoja vielä tarkempien selvitysten suorittamiseen ja asiantuntijakomitea työskentelikin vuoden aikana käytännöllisten kysymysten ratkaisemiseksi. Komitea ei saanut kuitenkaan työtään valmiiksi vielä vuonna 1958.

Voimataloudelliset kysymykset ovat olleet yhteispohjoismaisten selvitysten kohteena ja pohjoismaiden vesivoimakomitean selostus tästä yhteistyöstä ja vastaisista suunnitelmista valmistui elokuussa 1958. Pohjoismaiden Neuvosto hyväksyi marraskuussa 1958 suosituksen, jossa hallituksia kehoitettiin jatkamaan yhteistyötä voimatalouden alalla, mistä jo näkyvimpänä tuloksena on Ruotsin ja Suomen voimaverkostojen yhteenkytkentä Tornionjoen poikki. Valtava suunnitelma Tornionjärven vesivarojen hyväksikäytöstä ja eräitten Suomen puoleisten vesistöjen suuntaamisesta länteen kaipaa vielä laajoja lisäselvityksiä ja kannattavuuslaskelmia, joiden suorittaminen kestää useampia vuosia.

4. Sisäpolitiikka

Kertomusvuoden merkittävimmän poliittisen tapahtuman muodostivat heinäkuun 6-7 päivinä toimitetut eduskuntavaalit. Vuoden aikana ennätti istua kolme eri hallitusta, joista viimeinen, K-A. Fagerholmin muodostama hajosi joulukuussa, joten maassa vallitsi kertomusvuoden päättyessä hallituspula.

Puolueen sisäisissä asioissa tapahtui merkittävää selkiintymistä. Puolueopposition nimissä tapahtuneen liikehtimisen johtoaines jättäytyi puolueen ulkopuolelle perustaen mm. oman eduskuntaryhmänsä. Puolueväen reaktio tällaiseen tulokseen johtanutta opposition politiikkaa vastaan tuli esiin järjestöissä kautta maan ja mm. kaikki piirikokoukset asetuivat puolueen politiikan taakse. Marraskuussa kokoontunut puolueuuvosto teki lopullisesti päätöksen sääntöjen vastaisesti menettelevien erottamiseksi puolueesta.

a) v. Fieandtin hallituksen loppuvaiheet

Marraskuussa 1957 muodostettu v. Fieandtin presidentinhallitus oli kokoonpanoltaan heterogeeninen ja politiikassaan horjuva. Toiminnassaan se askarteli lähinnä valtiontalouden pienten menoerien kuten komiteamenojen supistamiseksi.

Tammikuussa 1958 SKDL:n eduskuntaryhmä jätti hallituksen vastattavaksi työllisyyspolitiikkaa koskevan välikysymyksen. Välikysymysäänestyksessä vain SKDL:n ponsi tähtäsi hallituksen kaatamiseen muiden tyytyessä antamaan hallitukselle ohjeita työllisyyskysymyksen hoitamiseksi. Loppuäänestyksessä eduskunta hyväksyi maalaisliiton ponnen äänimäärin 152-44.

Kommunistien pysyvänä propaganda väitteenä oli, että v. Fieandtin hallitus toimi Sosialidemokraattisen Puolueen suojeluksessa ja sen pyrkimyksiä toteuttaen. Tähän väitteeseen yhtyi myös maalaisliittolainen propaganda erityisesti sen jälkeen kun hallitus maaliskuussa maataloustulolain perusteella toimeenpani elintarvikkeiden hintojen korotuksia mm. poistamalla viljan kaksihintajärjestelmän.

Huhtikuussa maalaisliiton eduskuntaryhmä jätti hallituksen vastattavaksi välikysymyksen viljan hinnan korottamisesta. Pian sen jälkeen jätti sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä hallitukselle välikysymyksen maataloustulolaista, joten hallituksella oli yhtä aikaa vastattavanaan kaksi välikysymystä.

Maalaisliitto oli ennakoon ilmoittanut haluavansa kaataa hallituksen. Välikysymysäänestyksen alla se kuitenkin ryhtyi neuvottelemaan

v. Fieandtin kanssa saadakse hallitukselta lupauksen haluamastaan ratkaisusta, jolloin hallitus voisi jäädä paikoilleen. Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä ei pyrkinyt hallituksen kaatamiseen, koska vaalien läheisyys ei näyttänyt tarjoavan edellytyksiä kestävä hallitusratkaisun löytämiseen. Ryhmän tekemän välikysymyksen tarkoituksena oli saada hallitus peruuttamaan tapahtuneet hinnankorotukset sekä antamaan esityksen uudeksi maataloustulolaiksi. Välikysymysäänestyksessä 18.4. kävi kuitenkin niin, että maalaisliiton eduskuntaryhmä joutui yhtymään sosialidemokraattien ponteeseen, jonka hallitus tulkit- si epäluottamuslauseeksi.

b) Kuuskosken hallitus

Hallituksen kaaduttua sosialidemokraattinen puoluetoimikunta ja eduskuntaryhmä asettuivat sille kannalle, että olisi muodostettava laajapohjainen parlamentillinen hallitus. Sellaisen hallituksen muodostamisesta ei kuitenkaan päästy vakavasti keskustelemaan. Tasavallan presidentti nimitti 26.4. uuden, Reino Kuuskosken johtaman presidentinhallituksen, joka poliittiselta sävyltään oli entistä enemmän maalaisliittolais-skogilainen. Tyyne Leivo-Larsson nimitettiin varapääministeriksi, minkä lisäksi hallituksessa olivat skogilaisten edustajina Antikainen, Lepistö ja Liljeström. Myös työnantajapiireillä oli hallituksessa edustajansa.

Uusi hallitus oli sekä hajanainen että henkilökokoonpanoltaan heikko. Sen toiminnallisena huippuna olivat kaksi valtiovierailua: tasavallan presidentin vierailu Neuvostoliitossa ja pääministerin vierailu USA:ssa. Vaalien jälkeen paljastui, että mm. vuotuinen työllisyysohjelma oli jäänyt hallitukselta kokonaan laatimatta.

c) Eduskuntavaalit

Heinäkuun 6 - 7 päivinä pidettyjä vaaleja edeltänyt vaalitaistelu käytiin erittäin pingoittuneen mielialan vallitessa. Työttömyys ja muut taloudelliset vaikeudet olivat jatkuvasti kärjistyneet. Lopulta oli myös valtiollinen elämä käynyt epänormaaliksi. Parlamentilliset hallitukset oli korvattu presidentinhallituksilla, jotka eivät pystyneet yhteistyöhön eduskunnan kanssa. Lisäksi voitiin näiden uudentyyppisten hallitusten työkyvystä ja henkilökokoonpanosta esittää varsin painavia huomautuksia.

Puolueiden välinen kiista oli niin ikään muuttanut luonnettaan ja käynyt entistä katkerammaksi. Kommunistien mutta myöskin maalaisliiton

nähtiin mielellään tukevan kaikkea sellaista politiikkaa, mikä mahdollisesti saattaisi aiheuttaa sisäistä hajaannusta ja vaikeuksia Sosialidemokraattisessa Puolueessa. Edellisen vuoden ottopoikahallitusta seurasivat muodoiltaan varovaisemmat mutta sävyltään samankaltaiset presidentinhallitukset, joissa selvästi nähtiin maalaisliittolaisen politiikan sormenjäljet.

Maalaisliiton, kommunistien ja skogilaisten muodostaman blokin käytettävissä oli suurimmalta osaltaan myös Suomen kansanpuolue. Tämä sinänsä hajanainen puolueyhmittymä löysi yhdistäväksi siteekseen "tasavallan presidenttiä vastaan kohdistettujen hyökkäysten torjumisen" sekä "Paasikiven-Kekkonen ulkopoliittisen linjan". Kummankin iskulauseen kärki kohdistui tarkoituksellisesti nimenomaan sosialidemokraatteihin.

Puolueemme joutui käymään vaalitaistelua varsin vaikeissa olosuhteissa. Ulkopuolisen painostuksen ohella oli puolueen sisällä oppositioaineksia, joiden toiminta pääsi eräin paikoin aiheuttamaan sekaannusta ja epäuskoa sosialidemokraattisten valitsijoitten keskuudessa.

Yhtenäisen ja luottamusta herättävän vaalitaistelun aikaansaamiseksi puolueen neuvosto ja puoluetoimikunta ryhtyivät keväällä eräisiin toimenpiteisiin. Epäluotettaviksi osoittautuneilta ottopojilta kieltettiin pääsy puolueen vaalilistoille, samalla kun pyrittiin siihen, etteivät mielipidesuuntaan liittyvät näkökohdat muutoin saisi vaikuttaa ehdokkaiden asetteluun ja valituksi tulemiseen.

Puoluetoimikunnan pyrkimyksenä oli saada vaalilistoille tasapuolisesti sekä puolueen että sen opposition kannalla olevia ehdokkaita. Tämä pyrkimys ei kuitenkaan johtanut toivottuun tulokseen. Opposition johto valvoi tarkoin, että sen kannalla olevia ehdokkaita nimettiin puolueäänestykseen vain pieni määrä, jotta äänten keskittäminen olisi käynyt mahdolliseksi. Puolueäänestys karsi kaikesta huolimatta useimmissa vaalipiireissä opposition ehdokkaita. Vielä jäljelle jääneistäkin opposition johto kehotti useita kieltäytymään, jotta propaganda ja äänten äärimmäinen keskittäminen varsinaisessa vaalissa olisi voitu suorittaa. Seurauksena tästä opposition politiikasta oli se, että useimmissa vaalipiireissä jäi puolueen listoille vain 1-3 ehdokasta, jotka tunnustautuivat opposition kannattajiksi. Ehdokkaiden alueellinen jakautuminen vaalipiireissä muodostui tällaisen taktiikkapelin seurauksena varsin epätarkoituksenmukaiseksi, mutta oppositio saavutti kylläkin tarkoituksensa käyttäen lukuisille ehdokkaille hajaantuvia puolueen ääniä omien ehdokkaittensa läpiviemiseen.

Ennen vaaliliittojen lopullista muodostamista vaadittiin puoluetoimikunnan päätöksen mukaisesti kaikilta listoille asetettavilta sosiaalidemokraattisilta ehdokkailta seuraavansisältöinen kirjallinen sitoumus:

"Suostuessani Suomen Sosialidemokraattisen Puolueen kansanedustajaehdokkaaksi vuoden 1958 eduskuntavaaleissa sitoudun kaikessa puolue-toiminnassani ja erikoisesti eduskuntaryhmässä lojaalisti noudattamaan puolueen ohjelmaa ja sääntöjä sekä päättävien puolue-elinten päätöksiä. En myöskään tule osallistumaan puoluejärjestöjen ja puolue-elinten ulkopuolella tapahtuvaan järjestäytyneeseen ryhmätoimintaan."

Tällainen menettely oli tarpeen nimenomaan kahdesta syystä. Edellisen eduskunnan aikana olivat eräät sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän jäsenet, ennen muuta "ottopojat" rikkoneet sääntöjä ja ryhmäkuria niin julkeasti, että oli välttämätöntä vakavasti muistuttaa kaikkia edustajaehdokkaita puoluejäsenyyden asettamista velvoituksista. Toisaalta oli tarpeen ottaa pohja pois siltä vastustajien propagandalta, jonka mukaan sosialidemokraatteja äänestävillä ei ollut minkäänlaista varmuutta siitä, minkä poliittisen ryhmän hyväksi heidän äänensä lopuksi koituvat. (Myöhempi kehitys kuitenkin osoitti, että kymmenen valituksi tullutta rikkoi antamansa sitoumuksen.)

Puolueneuvosto ja puoluetoimikunta määräisivät antamissaan vaaliohjeissa, että vaalipropagandaa oli harjoitettava tasapuolisesti ja että henkilömainonnan niinkuin muunkin propagandan tulee tapahtua asianomaisten puolue-elinten valvonnassa ja suostumuksella.

Puolue-elimet pyrkivät noudattamaan näitä ohjeita niin pitkälle kuin se oli mahdollista. Jo kevätkesällä kävi kuitenkin ilmi, että oppositioehdokkaat eivät aikoneet noudattaa puolueen vaaliohjeita. Heidän toimestaan ja suostumuksellaan aloitettiin laajamittainen ja valtavasti varoja vaatinut erillispropaganda. Koska tässä propagandassa ei tyydytty pelkästään oppositioehdokkaiden mainontaan, vaan siinä samalla hyökättiin puoluetta ja sen muita ehdokkaita vastaan, oli puolueen omassa propagandassaan vaalitaistelun loppuvaiheissa pidättäydyttävä eräiden oppositioehdokkaiden mainostamisesta.

Neljässä vaalipiirissä, Helsingissä, molemmissa Hämeen piireissä ja Vaasan pohjoisessa vaalipiirissä oli "sos.-dem. oppositiolla" erilliset vaaliliittonsa, joiden ehdokkaat ja asiamiehet puolueneuvosto 10.5. pitämässään kokouksessa katsoi puolueesta eronneiksi. Näillä hajoitusvaaliliitoilla oli hämäännyttävä ja puolueen voimaa hajoittava vaikutus, joka johti paikkojen menetykseen em. vaalipiireissä Vaasan pohjoista vaalipiiriä lukuunottamatta.

Puolueen vaalitunnuksina olivat poliittisella alalla paluu parlamentarismiin ja taloudellisella alalla vaatimus tehokkaasta teollistamispolitiikasta. Valitut vaalitunnukset osoittautuivat ajankohtaisiksi ja valitsijoita kiinnostaviksi. Vaalimateriaali oli peruspiirteiltään samanlaista kuin aikaisemmissakin vaaleissa käytetty. Mainitsemisen arvoisena poikkeamisena oli vain kevättalvella Pohjois- ja Keski-Suomessa järjestetty julistekampanja teollistamisen puolesta.

Vaalitaisteluorganisaatio jouduttiin rakentamaan vapaaehtoisten puolueytöntekijäin varaan suuremmassa määrin kuin monissa aikaisemmissa vaaleissa. Tästä huolimatta organisaatio toimi varsin tyydyttävästi ja puoluejärjestöjen vaali-innostus oli hyvä.

Vaalituloksen tunnusomaisin piirre oli vuosikausia oppositiossa olleiden puolueiden, kokoomuksen ja SKDL:n menestyminen. Ruotsalaista kansanpuoluetta lukuunottamatta kaikki viime vuosina hallituksessa istuneet puolueet kärsivät vaalitappion. Viimeksi mainituille puolueille oli lisäksi yhteistä sisäinen käymistila ja eripuraisuus. Maalaisliiton kärsimän vaalitappion ja SKDL:n saaman vaalivoiton suuruus olivat vaalien suurimpia yllätyksiä. Kansanpuolueen kärsimä katastrofaalinen tappio, samoin kuin oman puolueemme osalle tullut kuuden paikan menetykset olivat sen sijaan kutakuinkin ennakoitavissa.

Viime vuosina harjoitetun politiikan epäonnistuminen oli epäilemättä pääasiallisimpana syynä hallituspuolueiden vaalitappioon. Epäonnistuneen politiikan aiheuttama erimielisyys puolueiden sisällä sai poliittisesti passiiviset valitsijat asennoitumaan johdonmukaisen oppositiopolitiikan hyväksi.

Myös vaaliteknisillä seikoilla näyttää olleen vaikutusta vaalien tulokseen. Yllättävän alhainen osanotto vaaleihin suosii perinteellisen käsityksen mukaan sekä kommunisteja että kokoomuspuoluetta. Eräiden vaalipiirien viimeiset paikat ratkesivat viime vaaleissa epätavallisen pienellä marginaalilla. Näiden paikkojen jakautumisessa oli sekä maalaisliitolla että omalla puolueellamme poikkeuksellisen huono onni.

Olosuhteet huomioiden voidaan Sosialidemokraattisen Puolueen saavuttamaa vaalitulosta pitää varsin tyydyttävänä. Odottamaton vaalitappio kärsittiin vasta vaalien jälkeen, jolloin kymmenen puolueen listoilta valittua ilmoitti rikkovansa sitoumuksen ja jäävänsä sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän ulkopuolelle.

Kansallisen politiikan kannalta vuoden 1958 vaalit muodostuivat tärkeäksi opetuksiksi. Ennen muuta maalaisliitto sai havaita, että sen

hajoita-ja-hallitse-politiikka oli tullut kalliiksi sekä maalle että puolueelle itsellensä. Tämän opetuksen seurauksena maalaisliiton eduskuntaryhmän politiikassa nähtiin vaalin jälkeen selvä muutos, jonka pysyväisyydestä ei kuitenkaan ole toistaiseksi saatu varmuutta.

d) Fagerholmin III hallitus

Eduskunnan kokoonnuttua vaalien jälkeen aloitettiin hallitusneuvottelut korostetun muodollisuuden merkeissä. Eduskuntaryhmien suuruusjärjestyksessä saivat tunnustelutehtävän Kilpi, Sukselainen, Hiltunen ja Hetemäki.

Kilven yritys vasemmistolaisen enemmistöhallituksen muodostamiseksi raukesi siihen, että puolueemme taholta tähdennettiin demokraattisten puolueiden enemmistöhallitusta. Sukselainen, Hiltunen ja Hetemäki joutuivat luopumaan siitä syystä, että maalaisliitto ilmoitti haluavansa pysyä syrjässä hallituksesta.

Seuraavassa vaiheessa tasavallan presidentti kehotti maalaisliiton, sosialidemokraattien ja "sos.-dem. opposition" eduskuntaryhmiä neuvottelemaan keskenään sekä tulevan hallituksen ohjelmasta että pohjasta. Näin alkaneissa neuvotteluissa sovittiin Fagerholmin III hallituksen ohjelmasta.

Kolmen ryhmän väliset neuvottelut käytiin valmistelevalta osaltaan "kolmen miehen komiteassa", jonka muodostivat Virolainen, Pit-sinki ja Uoti. Tässä komiteassa sekä Virolainen että Uoti olivat sillä kannalla, että myös kommunistit olisi otettava mukaan muodosteilla olevaan hallitukseen. Neuvotteluvaltuuskuntien kokouksessa "sos.-dem. opposition" kanta jäi avoimeksi, kun taas maalaisliiton valtuuskunta yhtyi siihen sosialidemokraattisen valtuuskunnan kantaan, että hallitukseen pitäisi saada kaikki muut ryhmät paitsi kommunistit.

Ohjelmaa koskeviin neuvotteluihin kutsuttiinkin loppuvaiheessa kaikki ryhmät kommunisteja lukuunottamatta. Ohjelma hyväksyttiin yksimielisesti, mutta kun K.-A. Fagerholm sitten sai tehtäväkseen hallituksen muodostamisen, jättäytyi "sos.-dem. oppositio" syrjään sillä verukkeella, että Sosialidemokraattisen Puolueen sisäisiä asioita ei järjestetty uudelleen hallitusratkaisun yhteydessä ja että suunnitellusta hallituksesta tulisi liian "oikeistolainen".

Muodostetun hallituksen taakse tuli 137 edustajan eli runsas 2/3 enemmistö. K.-A. Fagerholmin lisäksi hallitukseen tulivat Sosialidemokraattisen Puolueen edustajina Olavi Lindblom työministeriksi, Onni Hiltunen kauppa- ja teollisuusministeriksi sekä Väinö Leskinen ja Ra-

fael Paasio sosiaaliministereiksi. Maalaisliitolla oli hallituksessa viisi edustajaa kuten sosialidemokraateillakin, kokoomuspuolueella kolme ja kansanpuolueilla yksi kummallakin.

Uusi hallitus oli kokoonpantu työkykyisistä ja omassa puolueessaan arvovaltaa nauttivista henkilöistä. Yhteistyö hallituksessa oli mallikelpoista ja muodosti siten jyrkän vastakohdan aikaisempien vuosien kyttäilypolitiikalle.

Laajapohjainen parlamentillinen hallitus sai myönteisen vastaanoton lähes kaikissa kansalaispiireissä. Yleisessä mielipiteessä alkoi orastaa usko niin taloudellisten kuin poliittistenkin vaikeuksien voittamisesta. Vapaissa maissa tervehdittiin tyydytyksellä uutta hallitusta, jonka uskottiin kykenevän olojen vakaannuttamiseen.

Hallitus kävi ripeästi käsiksi keskeisimpiin taloudellisiin tehtäviin, ennen muuta teollistamiskysymyksiin. Yleinen korkokannan alenus sekä vientimaksu- ja investointirahastovarojen irroittaminen kannustivat yrityksiä erittäin huomattaviin investointisuunnitelmiin monilla teollisuudenaloilla. Valtion oman yritystoiminnan laajentamiseksi oli Otanmäki-suunnitelman vahvistuminen merkittävin toimenpide.

Oppositioon jääneet ryhmät, SKDL ja "sos.-dem. oppositio" aloittivat hallitusta vastaan erittäin kiihkeän kampanjan heti nimittämishetkestä alkaen. Aiheena oli hallituksen ulkopoliittinen asenne, josta myös maalaisliiton lehdistö alkoi moittia ja epäillä hallitusta kommunistilehtien ja Päivän Sanomien tapaan.

Hallituksen tilille ei voitu panna ainoatakaan tekoa tai laiminlyöntiä, joka olisi viitannut hallituksen pyrkimykseen muuttaa maan ulkopoliittista suuntausta. Päin vastoin voidaan osoittaa, että hallitus mm. tehokkain toimenpitein tasapainoitti Suomen ja Neuvostoliiton välistä kauppaa, jossa edellisten hallitusten aikana oli päässyt syntymään suuri vientiylijäämä. Niinikään hallitus arvovallallaan sai ehkäistyksi paljon ennakkokokhua herättäneiden Leinon muistelmien julkaisemisen.

Tosiasioiden sijasta hallitusta vastaan suunnattu propaganda otti käyttöönsä pelkkiä vihjailuja siitä, mitä Neuvostoliitossa luultavasti arvellaan Suomen hallituksesta ja sen henkilökokoonpanosta. Näitä vihjailuja lainailtiin eräissä Neuvostoliiton lehdissä, joista ne puolestaan lainattiin takaisin kampanjaa harjoittaneisiin suomalaisiin lehtiin. Yleinen käsitys oli se, että myös tasavallan presidentti suhtautui hallitukseen kylmäkiskoisesti ja rajoitti kosketuksensa sen kanssa vähimpään mahdolliseen.

Ne ryhmittymät, jotka kamppailivat keskenään Neuvostoliiton parhaan ystävän ja hallituksen ankarimman vastustajan mainesanaa, saivatkin vähin erin jonkinlaista tukea pyrkimyksilleen Neuvostoliiton taholta. Syyskuun puolivälissä poistui suurlähettiläs Lebedev maasta mielenosoituksellisesti hyvästiä heittämättä. Eräitä aiottuja neuvotteluja Suomen ja Neuvostoliiton välillä lykättiin ja lopulta Neuvostoliitto jopa keskeytti eräitä kauppasopimuksen mukaisia tilauksia.

Maalaisliiton sisällä harjoitettu voimakas painostus hallitusyhteistyön kannalla ollutta puolueen siipeä ja ministeriryhmää vastaan johti lopulta tulokseen. Ulkoministeri Virolainen jätti eroanomuksensa marraskuun lopulla perustellen eroansa ulkopoliittisilla vaikeuksilla. Tämän jälkeen maalaisliiton taholla vaadittiin hallitusta "tooteamaan asemansa kestävämmäksi" sekä jättämään eroanomuksensa. Tällä taktiikallaan maalaisliitto pyrki välttämään hallituksen kaatajan vastuuta. Pääministeri Fagerholm ilmoitti kuitenkin, että hallitus jättää eroanomuksen vain siinä tapauksessa, että maalaisliiton koko hallitusryhmä ilmoittaa eroavansa. Näin tapahtui 5. päivänä joulukuuta, ja samana päivänä jätettiin koko hallituksen eroanamus. Uusi maalaisliittolaisista muodostettu hallitus V.J. Sukselaisen johdolla syntyi monien, presidentinhallitukseen tähänneiden neuvotteluiden jälkeen vasta vuoden 1959 puolella.

5. Puolueen sisäiset asiat

Vuoden 1957 lopulla lähetettiin "ryhmä 94:n" nimissä puoluetoimikunnalle kirjelmä, jossa esitettiin toimenpiteitä "yhteisten vaaliliittojen" aikaansaamiseksi. (Liite n:o 1.) Käytännössä tämä esitys tähtäsi siihen, että puoluetoimikunta puolueäänestyksen jälkeen puuttuisi lopulliseen listoille asetteluun niiden henkilöiden hyväksi, jotka "ryhmä 94:n" toimesta osoitettaisiin. Puoluetoimikunta jätti asian puolueen neuvoston ratkaistavaksi. Tammikuussa kokoontunut puolueen neuvosto päätti, että viittä "ottopoikina" hallitukseen mennyttä ei saanut asettaa ehdokkaiksi puolueen vaalilistoille. Muussa suhteessa oli ehdokasasettelun tapahduttava puolueäänestyksen tulosta noudattaen.

Helmikuun puolueäänestyksessä oppositioehdokkaat ja erityisesti "ottopojat" menestyivät varsin heikosti. Joukko ehdokasasemaan päässeistä kieltäytyi ehdokkuudesta puolueäänestyksen jälkeen, jotta äänen keskitys oppositioehdokkaille varsinaisissa vaaleissa olisi mah-

dollisimman tehokasta. Kaikki puolueen listoille asetetut ehdokkaat allekirjoittivat puoluetoimikunnan päätöksen mukaisen lojaalisuussitoumuksen, jonka tarkoituksena oli hälventää oppositiotoiminnan aiheuttamaa epäluuloa sosialidemokraattisten valitsijain keskuudessa. (Lojaalisuussitoumuksen sanamuoto liitteenä n:o 2.)

Kevätkaudella pidetyissä piirijärjestöjen vuosikokouksissa tuli voimakkaana esille puolueväen reaktio säännöistä piittaamatonta järjestäytynyttä oppositiotoimintaa ja tekeillä olleita hajoitusvaaliliittoja vastaan. Sääntöjen puitteissa sujuneista voimakashenkisistä piirikokouksista oli ainoana poikkeuksena Kokkolan piirin piirikokous, josta opposition kannalla olleet poistuivat pitämään omaa piirikokousta. Tämän seurauksena sekä aikaisemman piiritoimikunnan toimenpiteistä johtuen piirijärjestössä syntyi sääntöjen kannalta laitton tila, joka pakotti toimenpiteisiin uuden piirijärjestön perustamiseksi Vaasan läänin pohjoisen vaalipiirin alueelle.

Sen jälkeen kun oli käynyt selvästi ilmi, että "puolueopposition" suunnitteli omia vaaliliittojaan ainakin neljään vaalipiiriin, teki puoluetoimikunta päätöksen, jonka mukaan tällaisten vaaliliittojen ehdokkaat ja asiamiehet katsotaan puolueesta eronneiksi. Tästä huolimatta mainitut vaaliliitot sittemmin muodostettiin ja ne vetosivat valitsijoihin sosialidemokratian nimellä käyttäen vaalipropagandaansa erittäin paljon tuntemattomista lähteistä saatuja varoja.

Toukokuun alussa matkustivat Väinö Tanner, Olavi Lindblom ja Kaarlo Pitsinki puoluetoimikunnan edustajina Tukholmaan neuvotellakseen Ruotsin ammattijärjestön puheenjohtajan Arne Geijerin kutsusta SAK:n edustajien kanssa puolueen ja SAK:n sos.-dem. johdon välisistä suhteista. Neuvottelujen tuloksena syntyi sopimus, joka tähtäsi molemminpuoliseen riippumattomuuteen sekä yhteistyöhön puolueen ja SAK:n kesken (liite n:o 3). Käytännössä tällä sopimuksella ei kuitenkaan ollut mitään merkitystä, sillä SAK:n silloinen johto halusi jatkuvasti pitää SAK:n yhteistyössä "puolueopposition" eikä puolueen kanssa.

Vaalitulosten tultua julkisuuteen kävi ilmi, että joukko "puolueopposition" lukeutuneita valituksi tulleita ehdokkaita oli allekirjoittanut lojaalisuussitoumuksen pelkässä hämäämisen tarkoituksessa. Kymmenen puolueen vaaliliitoista valittua edustajaa lähetti ennen valtiopäivien kokoontumista puoluetoimikunnalle yhteisen kirjeen, jossa he ilmoittivat tulevansa sosialidemokraattiseen eduskuntaryhmään vain erityisillä puolueen sisäisiä asioita koskevilla ehdoilla. Puoluetoimikunta vastasi asianomaisille ilmoittamalla, että puolueen sisäiset